

FÖR MÅNGA TILLSTÅND, BRISTANDE TILLSYN?

En rapport om tillståndsprövning och tillsyn av
alkoholservering i Jönköpings län, 2020.

Text och Grafer: Paulina Sjöberg, Ellen Garnwall, Gunvor Nygren,
Håkan Eriksson, Anders Ahl

Tryckt 2020, december, Proofax.

ISBN 978-91-982520-2-6

Publikationen är ett utbildningsmaterial och kan laddas ner från
www.jln.se samt www.lansnykterhetsforbundet.nu

Jönköpings Läns Nykterhetsförbund, Paulina Sjöberg Projektledare,
jlnjonkoping@gmail.com, 070-404 41 73.
www.jln.se

Sveriges Landsråd för alkohol- och narkotikafrågor (SLAN).
Generalsekreterare Håkan Eriksson, 070-710 66 70
hakan@lansnykterhetsforbundet.nu

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Bakgrund.....	6
Syfte.....	7
Metod.....	7
Bortfall.....	8
Avgränsning.....	8
Resultat.....	10
Analys & diskussion - För många tillstånd, bristande tillsyn?.....	32
Slutsatser.....	37
Referenser.....	38
Bilagor.....	40

Sammanfattning

Under 2020 har Jönköpings Läns Nykterhetsförbund genomfört en undersökning gällande kommunernas hantering av tillståndsprövning och tillsyn av stadigvarande serveringstillstånd. Undersökningen resulterade i rapporten För många tillstånd, bristande tillsyn? vilken på ett ingående sätt påvisar att det sker alldeles för lite tillsyn i förhållande till antalet tillstånd som beviljas i länet. Under 2019 genomförde Länsnykterhetsförbundet Västra Götaland en liknande rapport i Västra Götaland.

Undersökningen för Jönköpings län bestod av en enkät med 30 frågor rörande arbetet med stadigvarande serveringstillstånd under 2019. Av länets 13 kommuner inkom svar från 11 kommuner vilket ger en svarsfrekvens på 85%. Resultaten från enkätundersökningen har bearbetats och jämförts med annan statistik på området, främst från Länsrapporten 2019 och Indikatorlabbet.

Syftet med rapporten var att undersöka hur tillståndsprövning sker och vem som beslutar om dessa, hur tillsyn av stadigvarande serveringstillstånd sker samt hur det arbetet kan utvecklas i Jönköpings läns 13 kommuner.

Rapportens slutsatser är att:

- ▶ Kommunerna har helhetsansvar. Kommunen måste själva känna ansvar för och ta helhetsansvar för arbetet med serveringstillstånd.
- ▶ Alkohollagen måste komma först. Folkhälsan ska gå före näringslivspolitiska intressen.
- ▶ Mer utbildning. Trots att alla kommuner regelbundet erbjuder tillståndshavare utbildning i ansvarsfull alkoholpolitik har unga under 18 år serverats alkohol på restaurang.
- ▶ Mer tillsyn. Tillsynsbesöken behöver bli fler hos tillståndshavarna, den inre tillsynen bör ökas och tillsyn på särskilda boenden ska genomföras.
- ▶ Minska tillgängligheten. Öppettider utöver normaltiden 11.00-01.00 bör ske restriktivt och antal tillstånd bör hållas nere. Detta eftersom att ökad tillgänglighet till alkohol leder till ökad konsumtion och därmed ökade skador. Småkommuner bör vara särskilt aktsamma och inte låta näringslivspolitiska intressen gå före folkhälsan.
- ▶ Låt verksamheten vara självfinansierad. Alkoholen kostar samhället enorma summor, därför ska arbetet med tillståndsprövning och tillsyn vara självfinansierat av avgifter, så skattemedel kan användas för att hantera de skador alkoholen skapar på såväl samhället som individer.
- ▶ Mer resurser. Låt arbetet med tillståndsprövning och tillsyn få mer resurser för att öka utbildning av serveringspersonal och öka antalet tillsynsbesök så att skador orsakade av alkoholserving kan minskas i största möjliga mån.

Stort tack till...

Stiftelsen Ansvar för Framtiden, Sveriges Landsråd för alkohol- och narkotikafrågor samt Länsnykterhetsförbundet Västra Götaland för allt stöd i arbetet med denna rapport.

*Alkohollagen är en
skyddslag och ska
värderas högre än
näringslivsintressen*

Bakgrund

Sveriges Landsråd för alkohol- och narkotikafrågor (SLAN) har under de senaste åren identifierat några problemområden när det gäller tillämpning av svensk alkoholpolitik. Med stöd i den nuvarande alkohollagstiftningen har antalet serveringstillstånd ökat i en inte önskad omfattning. På drygt 30 år har antalet serveringstillstånd ökat från ca 3 500 serveringstillstånd (Kaskas 2017) till närmare 16 000 år 2019 (Folkhälsomyndigheten). Några möjliga anledningar till denna stora ökning är en förändrad syn på alkohol och att det är svårt att stoppa utfärdandet av nya tillstånd samt en ökad tro på att fler serveringstillstånd bidrar positivt till näringsliv och turism.

De senaste åren har det framförts kritik för brister i tillståndsprövning och tillsyn av serveringstillstånd. En kommun har exempelvis beviljat tillstånd till sökande som begått brott (SVT 2017), en annan fått kritik för att de inte genomför tillsyn i tillräcklig omfattning (SKD 2017). I Jönköpings kommun förs just nu en diskussion angående förlängda öppettider samtidigt som regeringen inför förbud mot alkoholserving efter kl 20.

Enligt Hasselgren (2012) grundar sig den svenska alkoholpolitiken ända sedan 70-talet på totalkonsumtionsmodellen. Den innebär att om den genomsnittliga alkoholkonsumtionen ökar, ökar även högkonsumenterna. Vidare skriver Hasselgren att förändringar i den totala konsumtionen av alkohol påverkar människors hälsa och att det är en folkhälsofråga att kontrollera tillgängligheten av alkoholen. Den nu gällande ANDT-strategin 2016-2020 betonar att medicinska och sociala skador orsakade av alkohol ska minska (Folkhälsomyndigheten, Mål och insatsområden, 2020). Kostnaderna för alkoholkonsumtionen i Sverige 2017 har beräknats till 103 miljarder kronor, vilka fördelas på fyra olika kategorier; Vård och behandling, Produktionsbortfall, Brottslighet och Livskvalitet (Ramboll 2019). Samma studie uppskattar nyttorna av alkoholkonsumtionen till endast 10 miljarder kronor.

I rapporten Drogutvecklingen i Sverige (2019) ser vi att alkoholkonsumtionen för skolungdomar har sjunkit kraftigt sedan första hälften av 00-talet, mätt i årskurs 9 och gymnasiet år 2. I Skolelevens drogvanor 2019 framgår att 42 procent i årskurs 9 och 69 procent i gymnasiet år 2 har druckit alkohol under de senaste 12 månaderna (Englund 2019). Några som däremot ökat sin alkoholkonsumtion i mätningar sedan 2004 är äldre mellan 65 och 84 år, vilka också dricker alkohol oftare än personer mellan 17-29 år (Guttormsson 2019).

Initiativ till denna rapport kom till med utgångspunkt i den stora ökningen av serveringstillstånd, att kritik framförs mot kommuners hantering av tillståndsprövning och tillstånd samt att begränsad tillgänglighet är avgörande för att minska skador orsakade av alkohol.

Kostnaderna för alkoholkonsumtionen beräknades till 103 miljarder kronor för 2017.

Syfte

Undersöka hur tillståndsprövning sker och vem som beslutar om dessa samt hur tillsyn av stadigvarande serveringstillstånd sköts och kan utvecklas inom Jönköpings läns 13 kommuner. Detta för att värna om folkhälsan.

Metod

För att skapa ett brett underlag och få en bild av hur arbetet genomförs i hela länet har en kvantitativ metod använts. En enkät med 30 frågor skickades ut via mail till alla kommuner i Jönköpings län. 11 av 13 kommuner har svarat på enkäten vilket ger en svarsfrekvens på 85%. Enkätfrågorna valdes ut för att ge en bild av hur arbetet med tillståndsprövning och tillsyn genomförs och fungerar i kommunerna. En liknande enkätundersökning, vid namn Länsrapporten, görs varje år av folkhälsomyndigheten (Länsrapporten). Våra enkätfrågor tog hänsyn till och kompletterade de frågorna som redan ställs till kommunerna i Länsrapporten. Enkäten bearbetades av personal och förtroendevalda inom Jönköpings Läns Nykterhetsförbund, Länsnykterhetsförbundet Västra Götaland samt Sveriges Landsråd för alkohol- och narkotikafrågor.

Bortfall

Två kommuner har inte svarat på enkäten. Omorganisering eller längre sjukskrivning kan ha varit orsaker. Det förekommer ett visst bortfall under olika frågor varför vi redovisar antalet svarande kommuner per fråga.

Avgränsning

Geografisk

Denna rapport koncentrerar sig geografiskt på Jönköpings län och dess 13 kommuner.

Typ av tillstånd

Det finns flera typer av tillstånd, exempelvis tillfälliga eller stadigvarande, för slutna grupper eller riktade till allmänheten samt särskilda tillstånd för folkölsförsäljning. Denna rapport fokuserar på stadigvarande serveringstillstånd, främst riktat till allmänheten.

Begrepp

Serveringstillstånd: Ett tillstånd som krävs av den som vill servera spritdrycker, vin, starköl och andra jästa drycker. Tillståndet utfärdas av den kommun i vilken serveringsstället är placerat. (Alkohollagen 8 kap §1).

Stadigvarande serveringstillstånd: Innebär att det avser servering året runt eller årligen under en viss tidsperiod samt gäller tills vidare. (Alkohollagen kap 8 §2).

Egen regi: Kommuner som utför arbetet med tillståndsprövning och tillsyn med resurser i den egna kommunen.

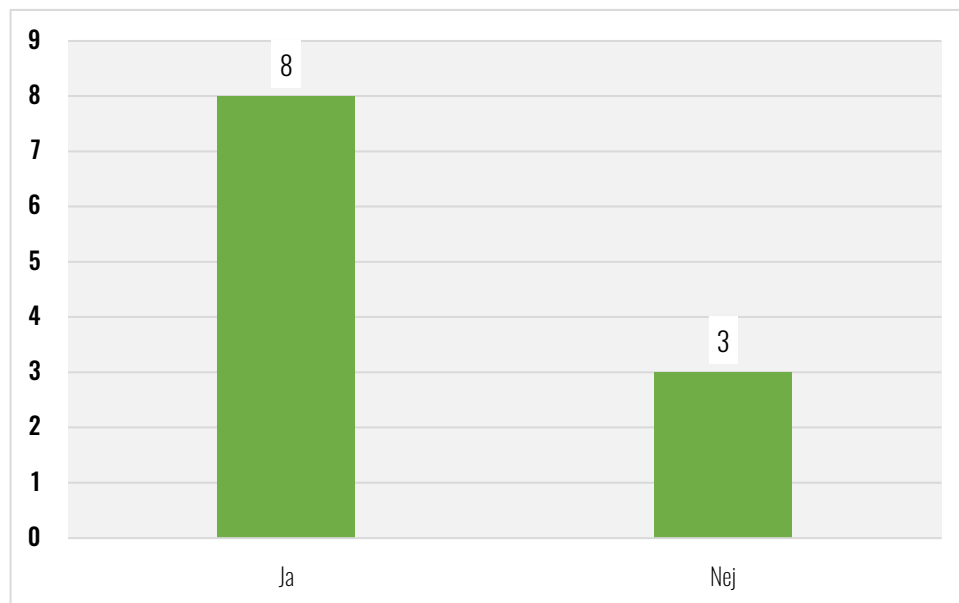
Kommunsamverkan: Kommuner som gått ihop och utför tillståndsprövning och tillsyn i samverkansgrupper, exempelvis när en kommun köper arbetet med tillståndsprövning och tillsyn från en annan kommun.

Resultat

Under denna rubrik redovisas resultat från vår enkätundersökning.

Stadigvarande serveringstillstånd

1. Har er kommun ett alkohol- och drogpolitiskt program?

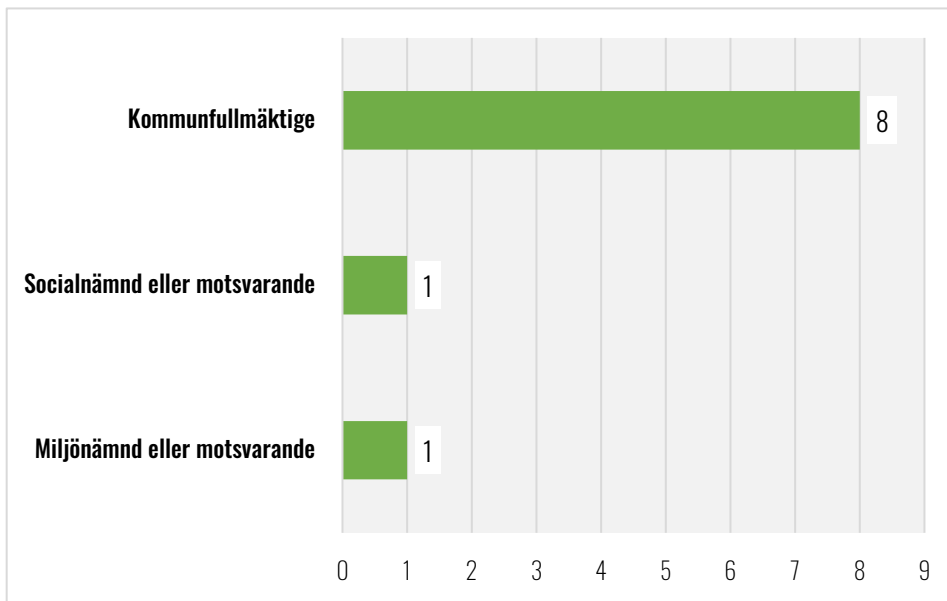

Enkätfråga 1: Tre kommuner anger att de inte har ett alkohol- och drogpolitiskt program medan åtta kommuner anger att de har ett alkohol- och drogpolitiskt program. (n=11)

Kommentarer från respondenterna

- ▶ Jag vet faktiskt inte exakt vad det innefattar, men vi borde ha ett iallafall.
- ▶ Har reglerats i ”strategi för jämlik hälsa” men perioden har gått ut.
- ▶ Kommunen har ett Folkhälsoprogram.
- ▶ Finns ett som är från 1998.
- ▶ Endast riktlinjer för alkoholserving finns.

2. Vilken nämnd, eller motsvarande, tar beslut om detta program?

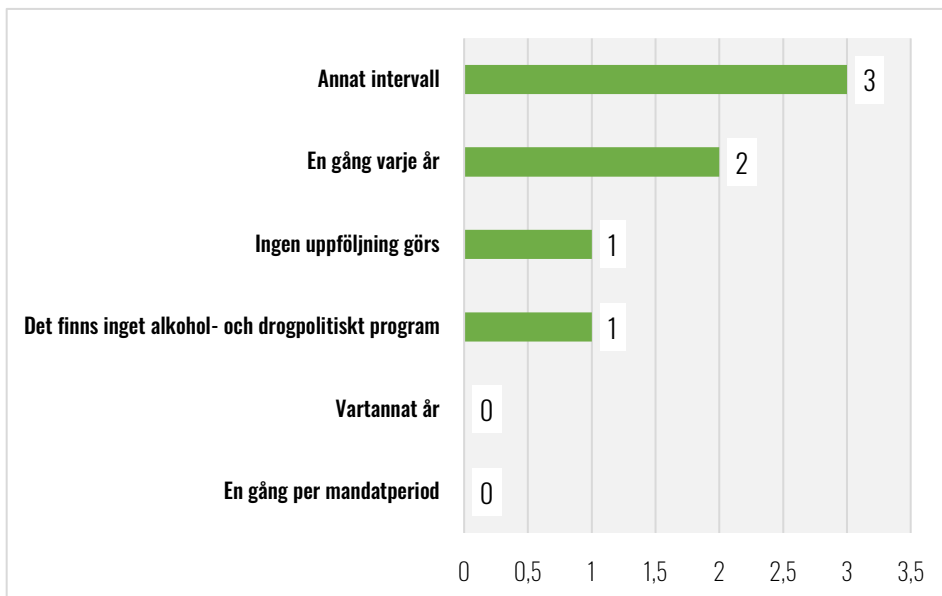

Enkätfråga 2: Flest svar för alternativet Kommunfullmäktige. (n=10)

Kommentarer från respondenterna

- ▶ Jag handlägger serveringstillstånd som är en del liten del i programmet.
- ▶ Om det finns ett så tas det i kommunfullmäktige.

3. Hur ofta följer er kommun upp ert alkohol- och drogpolitiska program?

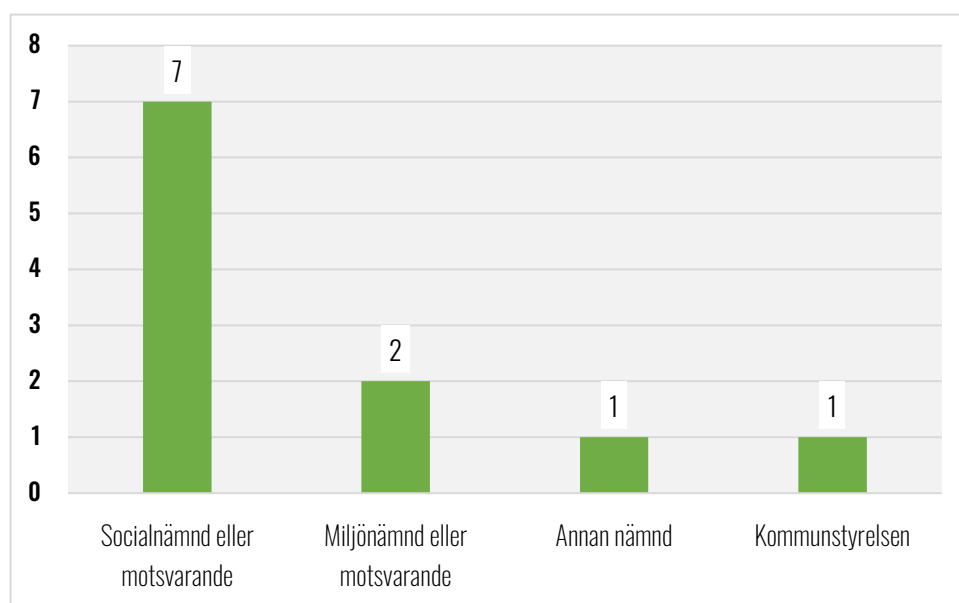

Enkätfråga 3: Flest svar för alternativet Annat intervall. En kommun anger att ingen uppföljning görs. Kommuner som anger att de har program samt följer upp det varje år är Habo och Jönköping. (n=7)

Kommentarer från respondenterna

- ▶ Folkhälsoprogrammet ska revideras under 2020.
- ▶ Följs upp kontinuerligt.
- ▶ Jag svarar utifrån vårt uppdrag i det alkoholpolitiska programmet. Kan inte svara för hur utbildningsförvaltningen eller övriga socialförvaltningen arbetar.
- ▶ Jag vet inte.
- ▶ Vet inte.

4. Vilken nämnd, eller motsvarande, hade ansvaret för arbetet med tillståndsprövning och tillsyn över servering av alkoholdrycker i er kommun under 2019?

Enkätfråga 4: Sju kommuner (64 procent av de svarande) anger att Socialnämnd eller motsvarande hade ansvaret för arbetet med tillståndsprövning och tillsyn över servering av alkoholdrycker i deras kommun. (n=11)

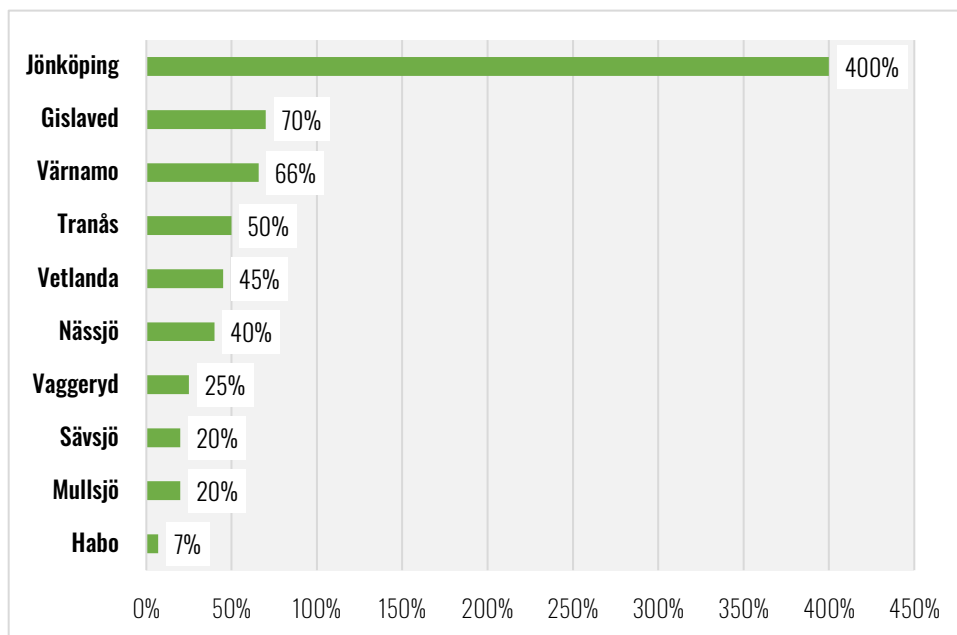
Annan? ange vilken:

- ▶ Samhällsbyggnadsnämnden.

Kommentarer från respondenterna

- ▶ Kommunstyrelsens arbetsutskott (KSau) har delegationen på stadigvarande.

5. Hur mycket arbetstid använde kommunen för tillståndsprövning och tillsyn över servering under 2019? (ange procent av en heltid under ett år)

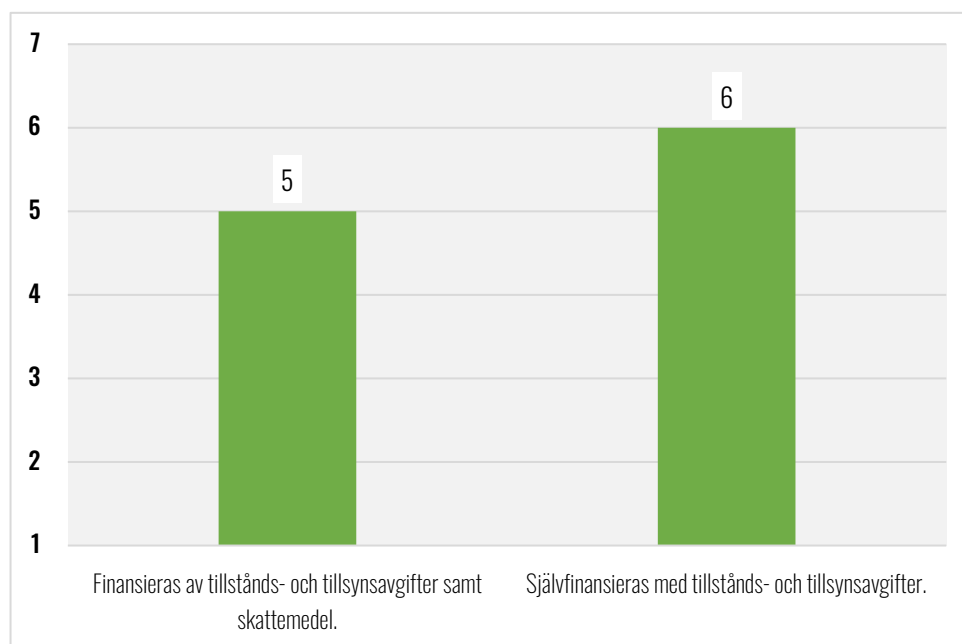

Enkätfråga 5: Medianen för kommunernas arbetstid är 42,5 procent. (n=10)

Kommentarer från respondenterna

- ▶ Ungefärlig siffra. Just i år har tobaken tagit mycket tid.
- ▶ Fem heltidsanställda, fyra handläggare, en enhetschef. En som var föräldraledig under 2019.
- ▶ Under 2019 hade vi en konsult därav svårt att svara på hur mycket tid som gick åt på detta.
- ▶ 2019 var det något mindre p.g.a sjukskrivning och vikarie fick göra det nödvändiga.

6. Hur finansieras arbetet med tillståndsprövning och tillsyn av stadigvarande serverings-tillstånd?

Enkätfråga 6: Sex kommuner uppgav att arbetet finansieras med tillstånds- och tillsynsavgifter. Fem kommuner angav att de använde sig av skattemedel utöver tillstånds- och tillsynsavgifterna. (n=11)

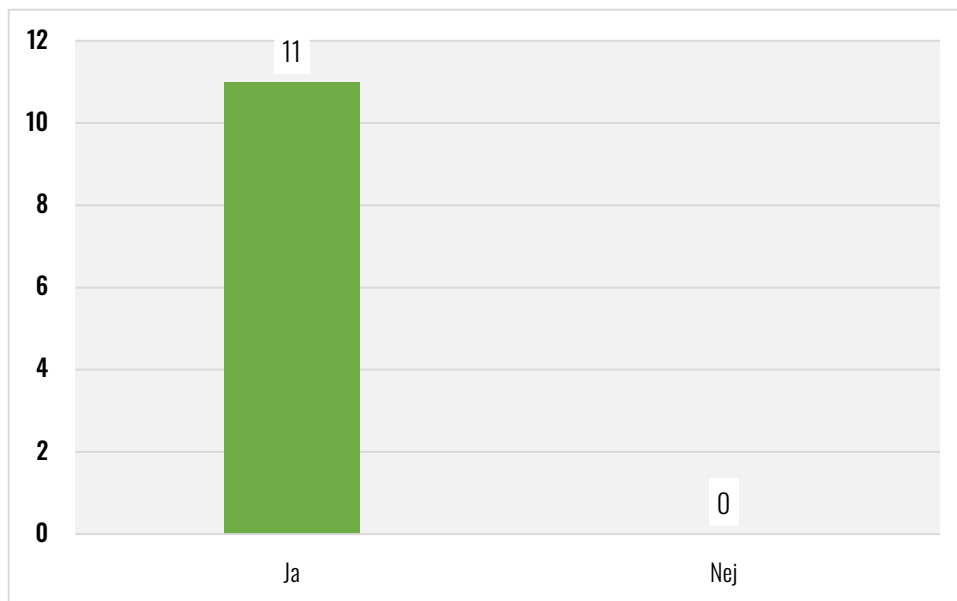
Om det finansieras av både skattemedel och avgifter (för tillstånd och tillsyn), ange hur många procent som självfinansieras av avgifter:

Kommun	Procent
Gislaved	Ca 50%
Habo	0-50%
Sävsjö	60%
Tranås	80%
Vetlanda	Vet inte

Kommentar från respondenterna

- ▶ Vetlanda kommun köper tjänst från Hultsfreds kommun där jag är anställd. Har inte koll på kostnaden i Vetlanda.
- ▶ Nämnden har sagt att miljöenheten ska finansieras av 50 % avgifter, just serveringstillstånden täcker mer än 50 % skulle jag tro.

7. Erbjuder er kommun regelbundet tillståndshavare och serveringspersonal utbildning i Ansvarsfull alkoholservice eller liknande?

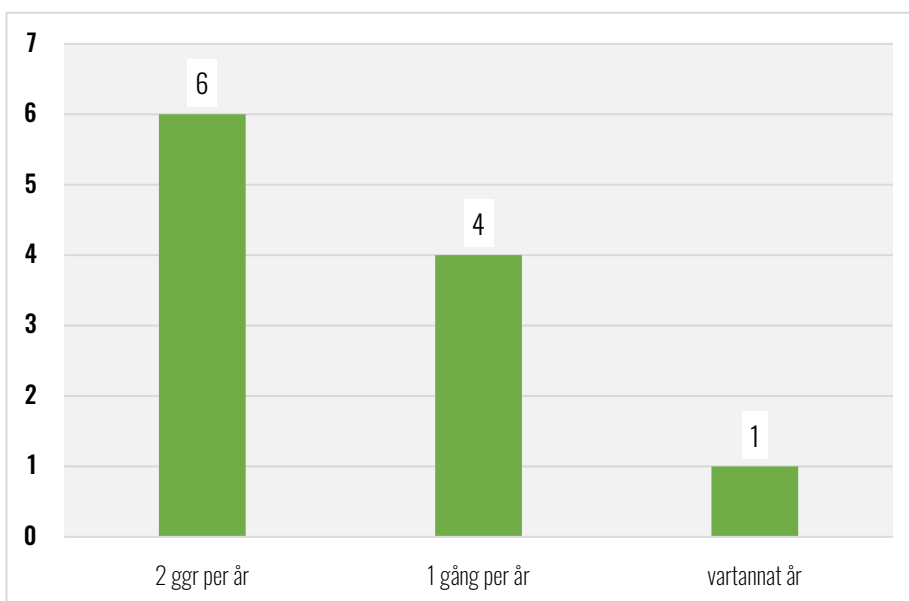

Enkätfråga 7: Samtliga 11 kommuner som deltagit i enkäten svarar att de regelbundet erbjuder tillståndshavare och serveringspersonal utbildning i Ansvarsfull alkoholservice eller liknande. (n=11)

Kommentar från respondenterna

- ▶ Tillsammans med Värnamo 1 - 2 gånger om året.
- ▶ Kommunen samarbetar med Jönköpings kommun.
- ▶ Sker i samarbete med GGVV-kommunerna (Gislaved, Gnosjö, Vaggeryd & Värnamo).
- ▶ I samarbete med andra kommuner.

8. Hur ofta erbjuds dessa utbildningar?

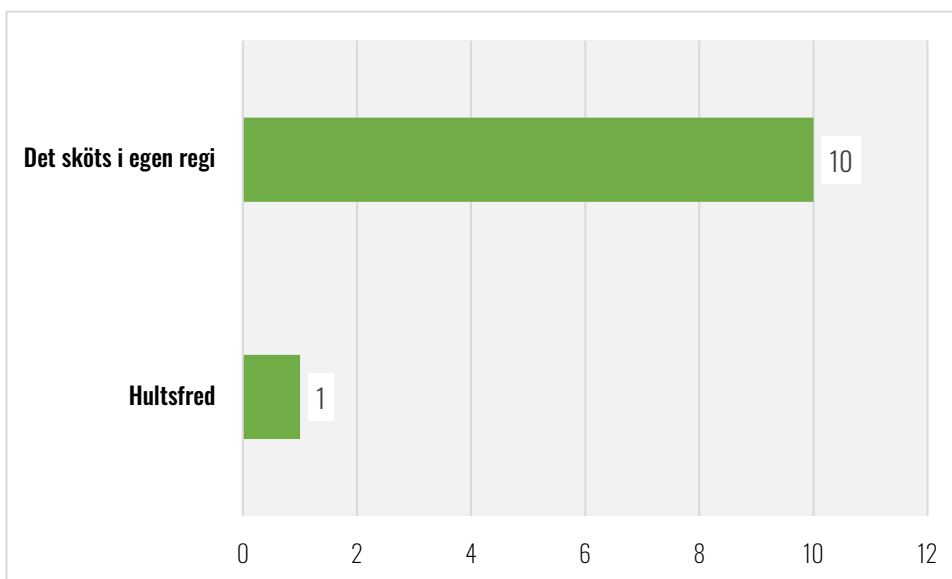
Enkätfråga 8: Två gånger per år är det mest frekventa svaret, angett av sex kommuner. (n=11)

Kommentar från respondenterna

- ▶ Vi erbjuder också narkotikautbildning vart annat år, krögarträffar två gånger per år samt ”hemma-hos-utbildningar”.
- ▶ Vi samarbetar med mindre kommuner i länet, vilka har möjlighet att få ta del av vår AAS. Eksjö, Tranås, Mullsjö, Habo, Nässjö är några av de kommuner som har möjlighet att få komma.
- ▶ Lite osäker men vet att det varit så tidigare.

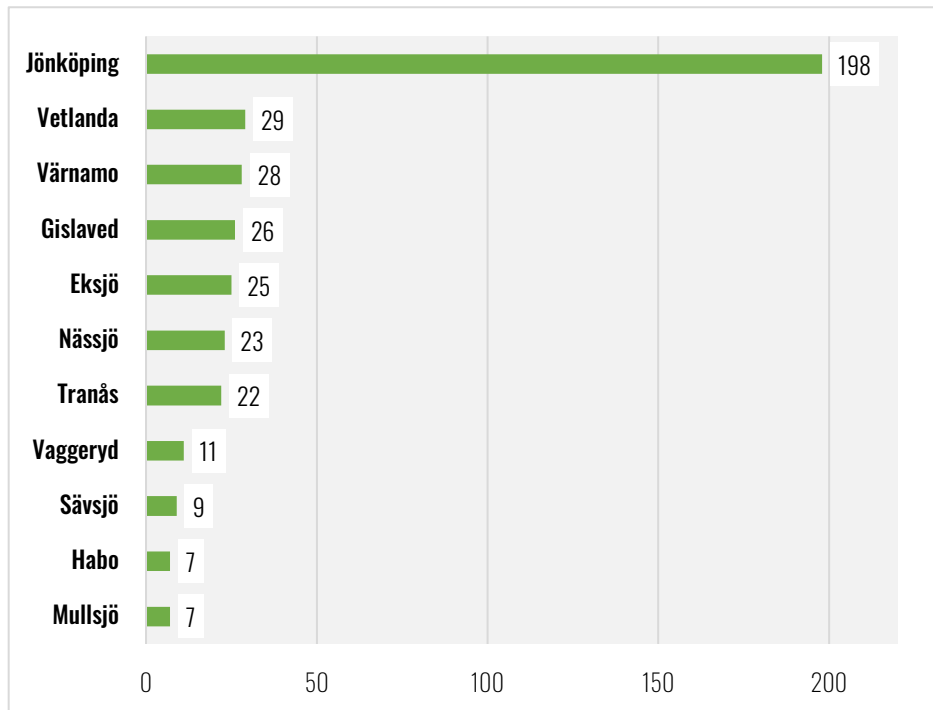
Tillståndsprövning för stadigvarande serveringstillstånd

9. Vilken kommun sköter hantering och utredning av serveringstillstånd för er kommun?

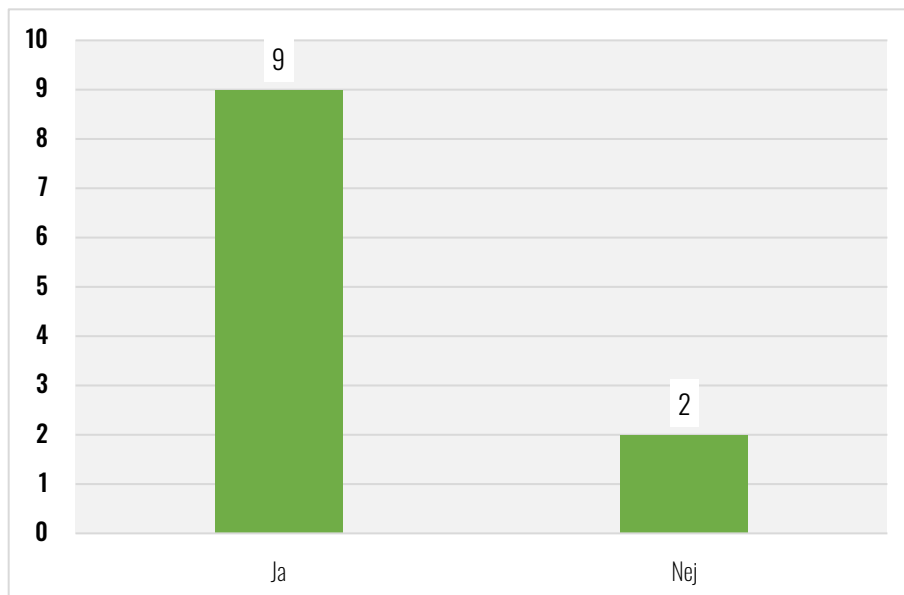
Enkätfråga 9: 10 av kommunerna svarar att det sköts i egen regi. Vetlanda anger att Hultsfreds kommun sköter hantering och utredning av serveringstillstånd. (n=11)

10. Ange antal stadigvarande serveringstillstånd i kommunen per 2019-12-31

Enkätfråga 10: Jönköpings kommun har 198 stadigvarande serveringstillstånd och där med flest i länet. Sammanlagt finns 385 stadigvarande serveringstillstånd i de svarande kommunerna. (n=11)

11. Kräver er kommun att sökande, av alla typer av serveringstillstånd, klarar av kunskapsprovet om alkohollagen? (8 kap 12§)

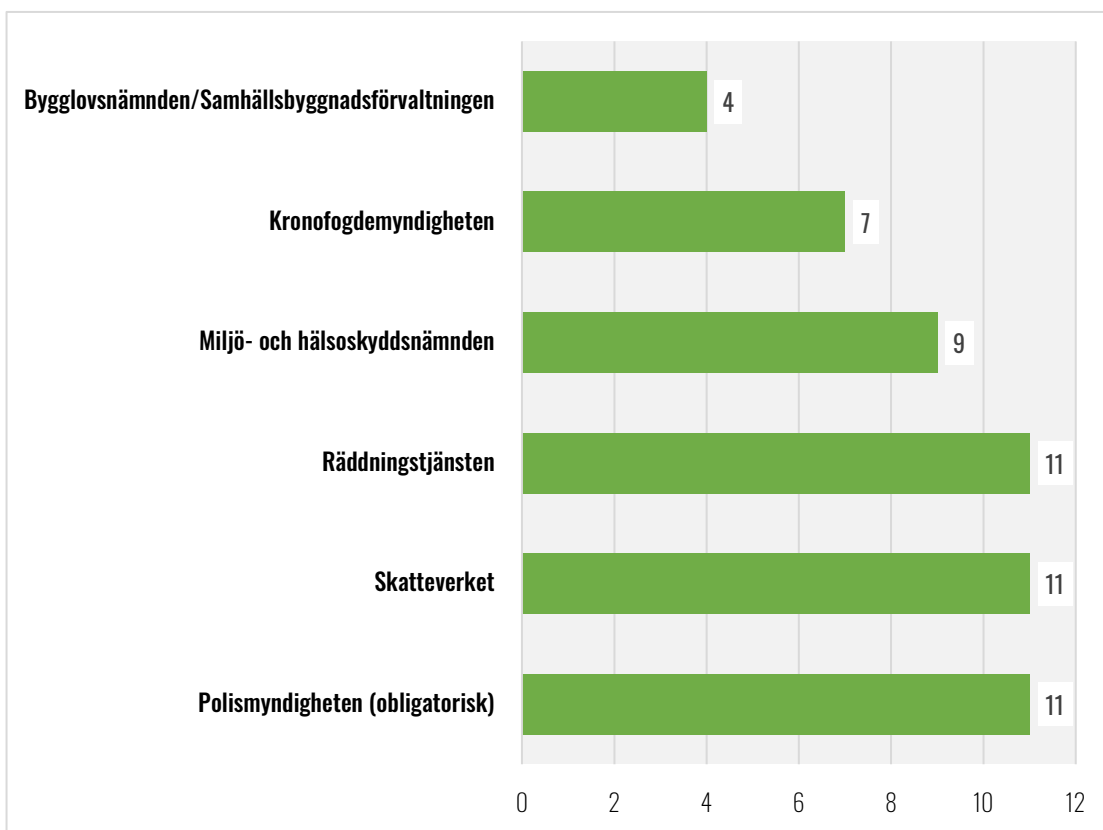

Enkätfråga 11: Nio kommuner svarade att kunskapsprov är ett krav. Två kommuner svarade nej på frågan. (n=11)

Kommentar från respondenterna

- ▶ Om de inte omfattas av undantagsreglerna i folkhälsomyndighetens föreskrifter.
- ▶ Tillfälligt tillstånd, enstaka tillfälle, slutna sällskap.
- ▶ Tillfälliga tillstånd för slutna sällskap kan undantas från kravet.

12. Vilka remissinstanser används för beredning vid tillståndsprövning? (Kap 9, 8 §)

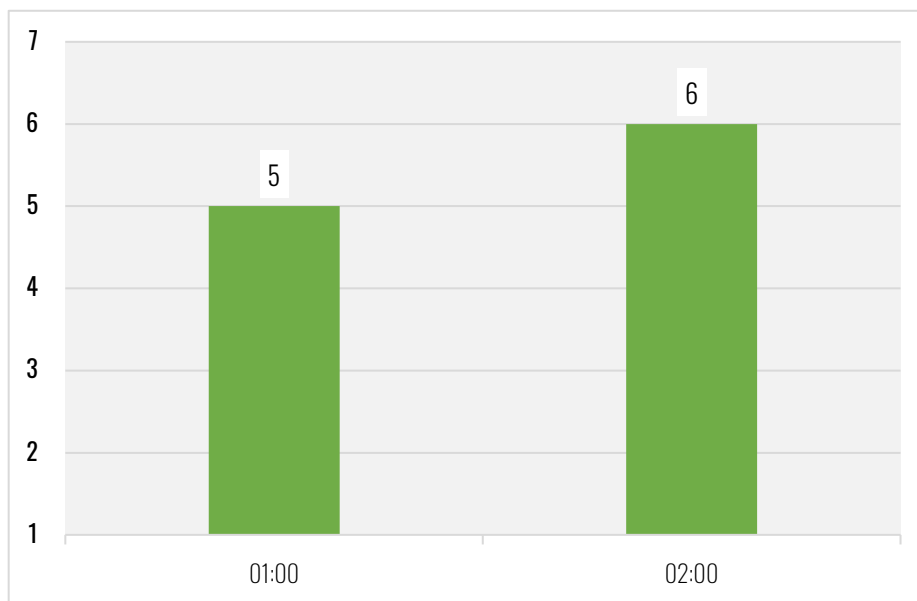

Enkätfråga 12: (Flervalfråga med möjlighet att fylla i flera svar) Polismyndigheten är obligatorisk enligt alkohollagen, vilket alla svaranden har angett. Även Räddningstjänsten och Skatteverket används vid beredning i samtliga svarande kommuner. (n=11)

Kommentar från respondenterna

- ▶ Bygg och miljö vid behov, löpande dialog. Kronofogden får vi via Syna.

13. Vad är den senaste serveringstiden i er kommun?

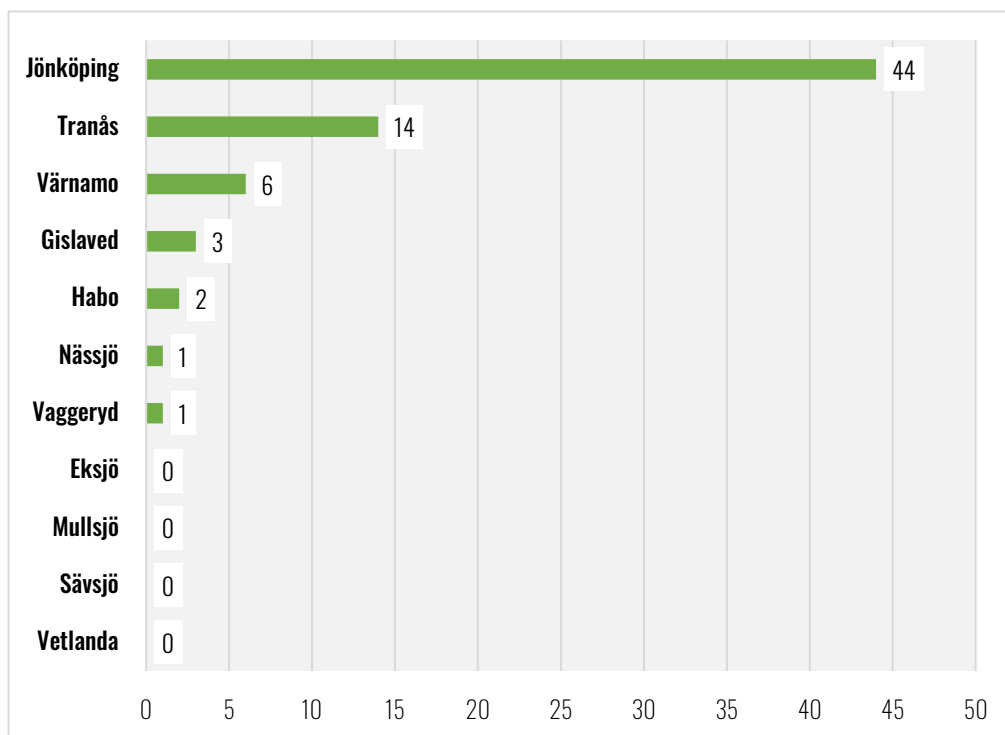

Enkätfråga 13. Sex kommuner anger att den senaste serveringstiden är klockan 02:00. Resterande kommuner angav 01:00 som senaste serveringstid. (n=11)

Kommentar från respondenterna

- ▶ 03:00 vid tillfälligt på juldagen. Stadigvarande senare än 02:00 är inte prövat av nämnden.
- ▶ Vid helgdagar är serveringstiden 02.00 för en del av restaurangerna. T.ex vid valborg, påsk, pingst etc.
- ▶ Ett serveringsställe har tillstånd till 02:00.

14. Hur många serveringstillstånd i er kommun tillät en senare sluttid än kl. 01:00 per den 31 december 2019?

Enkätfråga 14. (Öppen fråga utan svarsalternativ) Jönköping och Tranås kommun har flest serveringstillstånd med en senare sluttid än 01:00. Fyra kommuner anger att de inte har några serveringstillstånd med en senare sluttid än 01:00. (n=11)

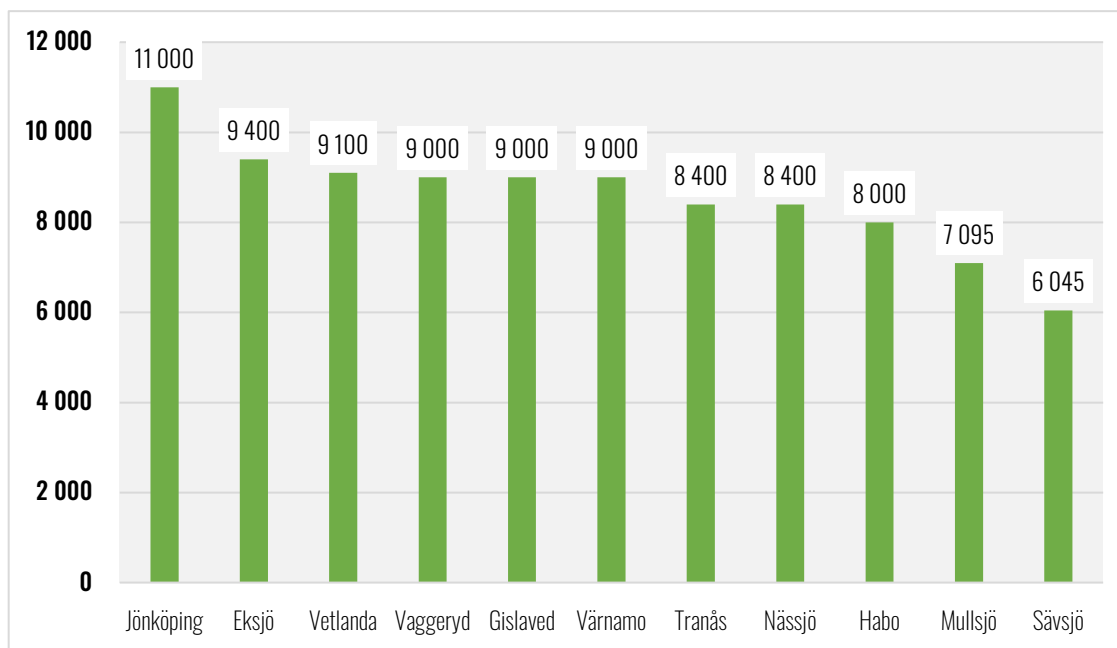
Kommentar från respondenter - har inkommit i efterhand via mail

- 02.00 vid helgdagar. Det rör sig om trettondagsafton, påskafton, valborgsmässoafton, pingstafteon, midsommarafton, julafton, Sveriges nationaldag 6 juni, Alla helgons dag samt juldagen. Dessa helgdagar står angivna på krogens stadigvarande tillstånd. Man söker dessa tillstånd permanent, alltså inte per år. När krogen beviljas sitt stadigvarande tillstånd och även ansökt om utökad tid till kl 02.00 ovanstående helgdagar då har man detta så länge man har ett stadigvarande serveringstillstånd.

15. Hur många serveringstillstånd i er kommun tillät en tidigare starttid än kl. 11.00 per den 31 december 2019?

Enkätfråga 15: (Öppen fråga utan svarsalternativ) Ingen av de svarande kommunerna har angett att de har en tidigare starttid än 11:00. (n=11)

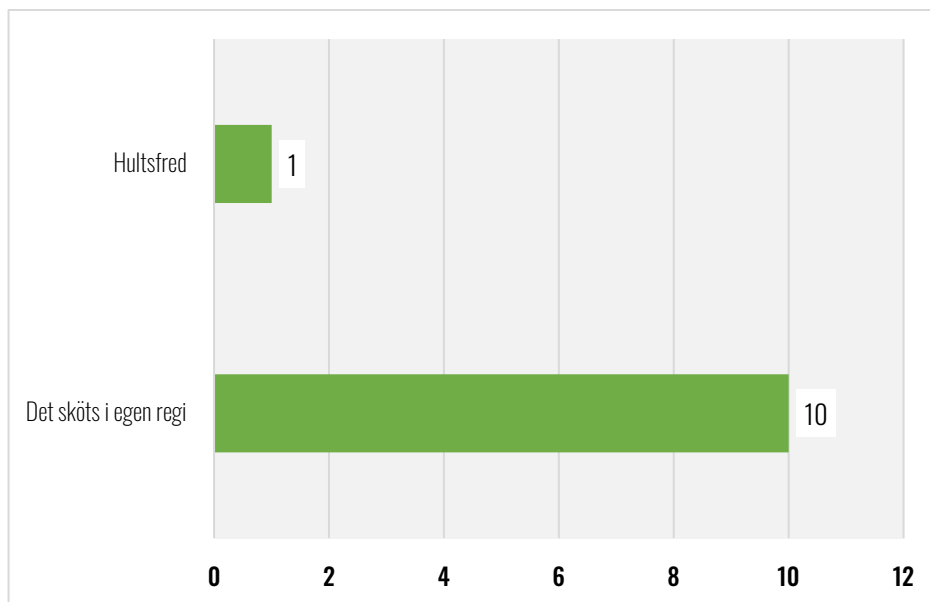
16. Vad var avgiften, i kr, för att ansöka om stadigvarande serveringstillstånd i er kommun 2019?

Enkätfråga 16. (Öppen fråga utan svarsalternativ) Medelvärdet för avgiften för att ansöka om stadigvarande serveringstillstånd är 8585 kr. (n=11)

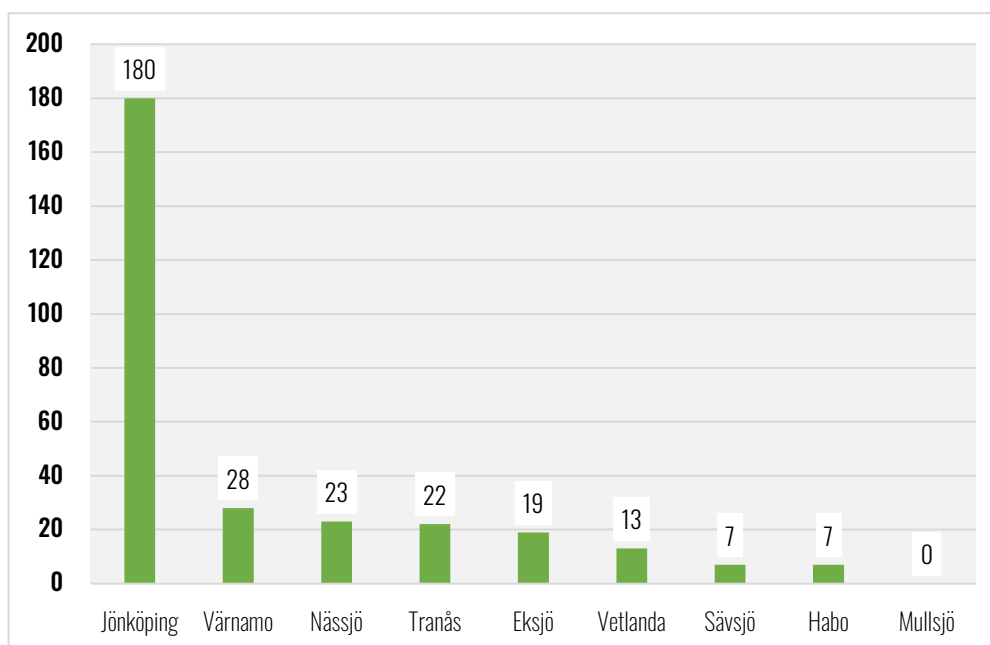
Tillsyn av stadigvarande serveringstillstånd

17. Vilken kommun sköter hantering gällande tillsyn för er kommun?

Enkätfråga 17: En av de tio som angett att tillsyn sköts i egen regi hanterar även tillsyn för en kommun utanför länet. (n=11)

18. Hur många serveringsställen med stadigvarande tillstånd fick tillsynsbesök under 2019?

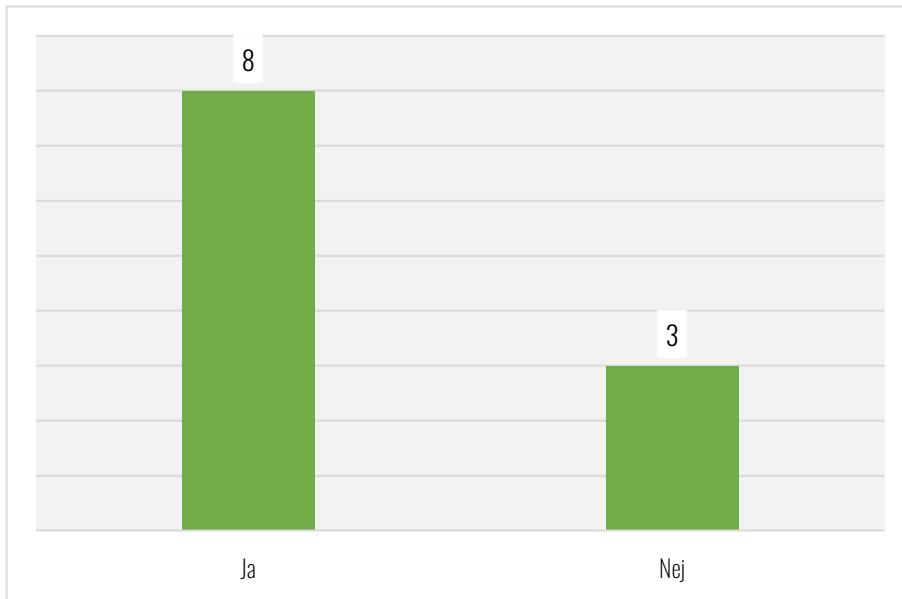

Enkätfråga 18: (Öppen fråga utan svarsalternativ) Nio kommuner har svarat på frågan och angett antal serveringsställen i siffror. Gislaved angav att "samtliga" serveringsställen med stadigvarande serveringstillstånd fått tillsynsbesök men angav inget antal. (n=10)

Kommentar från respondenterna

- ▶ 13 stycken, p.g.a sjukskrivning så genomfördes inte all den planerade tillsynen.

19. Genomförde kommunen någon inre tillsyn över stadigvarande tillstånd till allmänheten och till slutna sällskap under 2019?

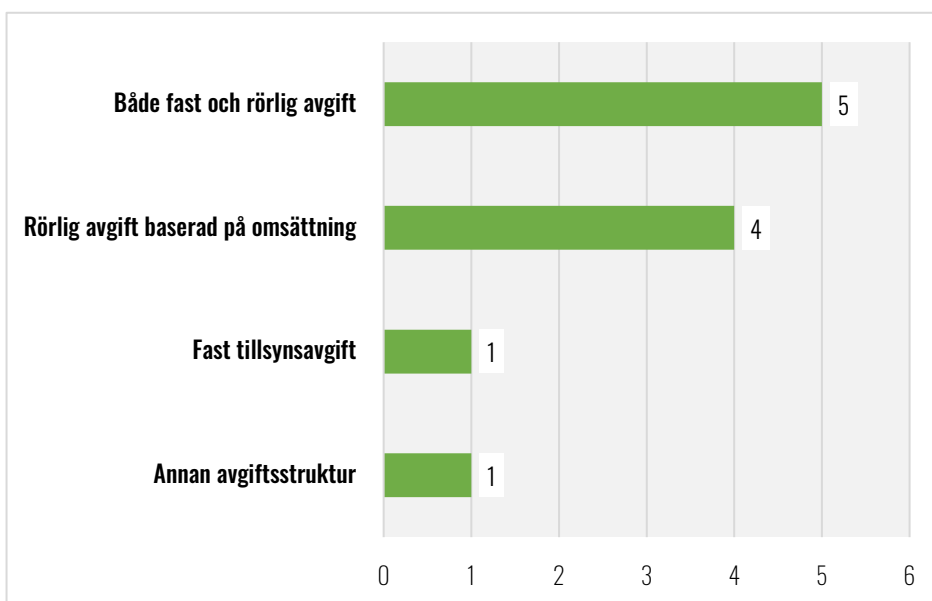

Enkätfråga 19: Åtta kommuner anger att de genomfört inre tillsyn. Med inre tillsyn avses här kontroll om de förutsättningar som gällde vid tillståndsprövningen fortfarande finns och att tillståndshavaren sköter sina skyldigheter när det gäller skatter och avgifter. (n=11)

Kommentar från respondenterna

- ▶ Löpande via Syna, löpande dialog med polisen.
- ▶ Ingick inte i konsultens uppdrag.
- ▶ Enbart de som sökte tillfälliga tillstånd utöver sitt stadigvarande.
- ▶ Enligt beslut skulle den ske 2020.

20. Hur ser strukturen ut på er kommuns tillsynsavgifter av serveringstillstånd?

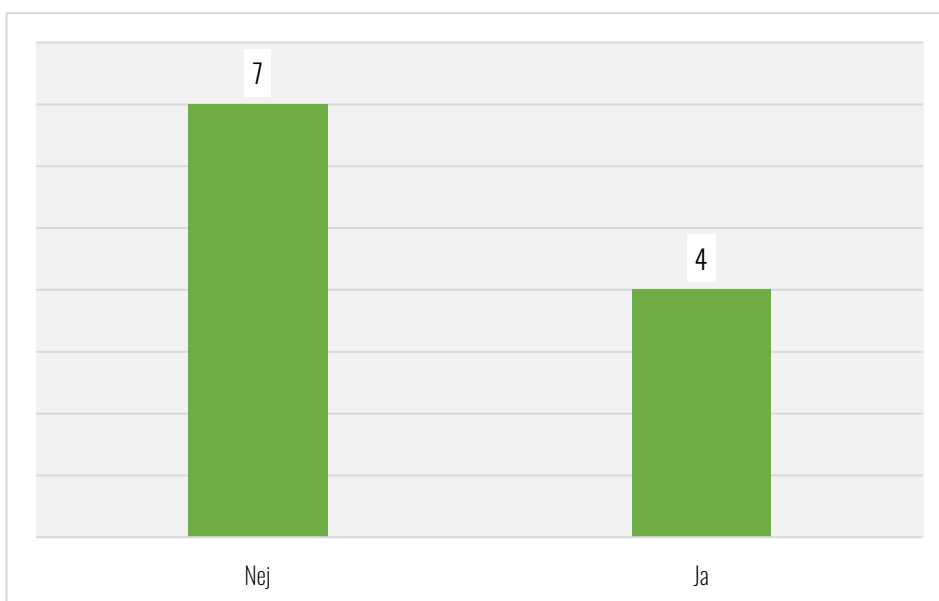

Enkätfråga 20. Fem kommuner har angett att de har både fast och rörlig avgift. (n=11)

Kommentar från respondenterna

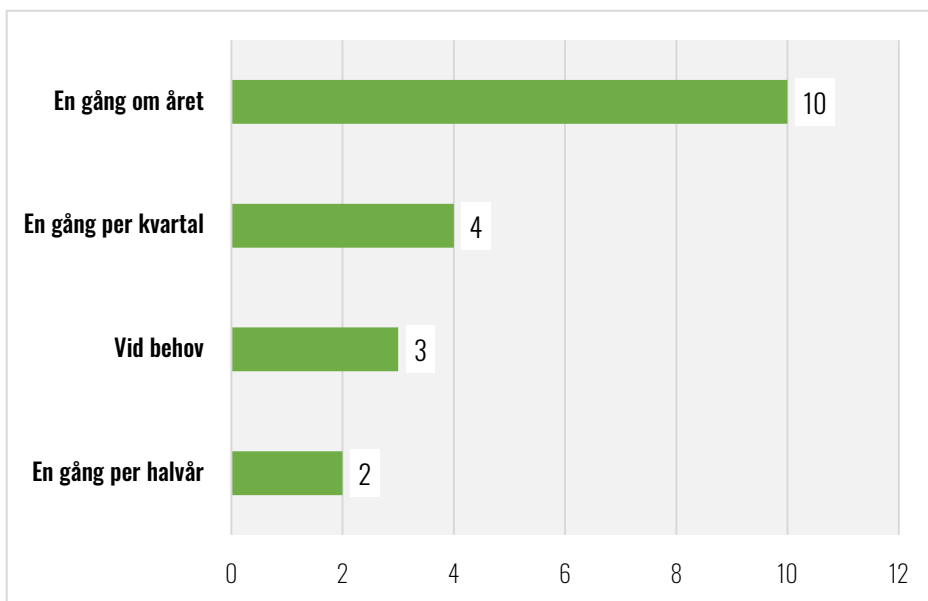
- ▶ Rörlig avgift baserad på föregående års inköpta volym av alkohol. Minimum 2500 kr per alkoholslag. Fyra stycken alkoholslag så minimum 10 000 kr om man har alla fyra. Kan bli mer beroende på hur mycket man har köpt in.
- ▶ De flesta betalar enbart en rörlig avgift som är baserad på hur stor del av omsättningen som består av alkoholförsäljning enligt restaurangrapporten.

21. Tar er kommun ut en extra avgift för serveringstillstånd med sen serveringstid?

Enkätfråga 21. Sju kommuner anger att de inte tar ut en extra avgift vid sen serveringstid. (n=11)

22. Hur ofta sker tillsyn på respektive serveringsställe?

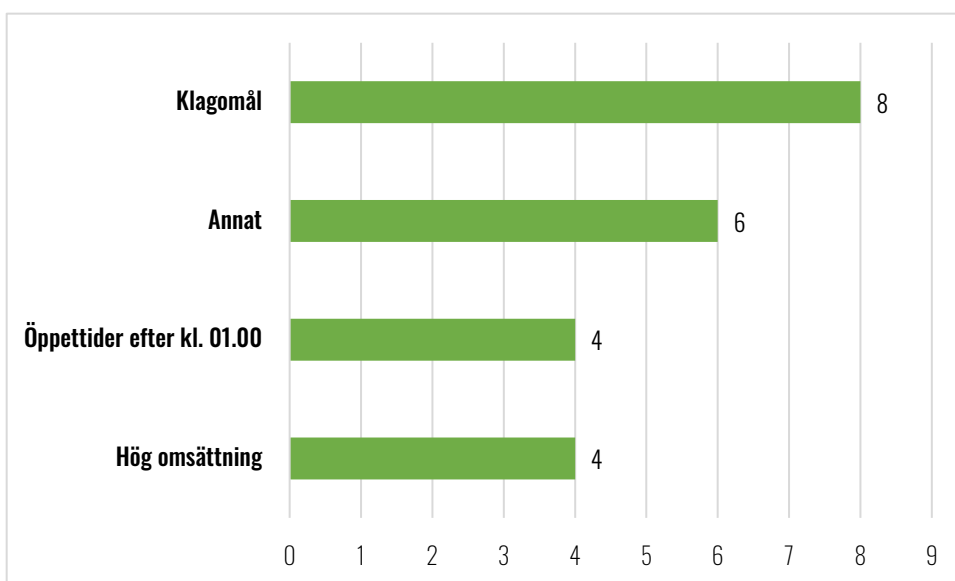

Enkätfråga 22. (Flervalsfråga med möjlighet att fylla i flera svar.) Alla kommuner anger att de gör tillsyn minst en gång per år. Flera kommuner anger att de gör tillsyn oftare än så. (n=11)

Kommentar från respondenterna

- ▶ Beroende på vilken prioriteringsklass de hamnar i enligt restaurangrapporten får olika ställen 1-4 besök om året.
- ▶ Vid behov eller ungdomsställen får besök oftare. Men vår tillsynsplan säger minst en gång per år.
- ▶ Det ska ske varje år, men tyvärr inte 2019.
- ▶ Tillsyn kan göras tätare än detta utifrån behov.
- ▶ Och vid behov. Vissa är planen att besöka oftare.

23. Vad föranleder tätare tillsynskontroller?

Enkätfråga 23. Tillräckliga resurser = 4 är det mest frekventa svaret, angett av 17 kommuner. (n=42).

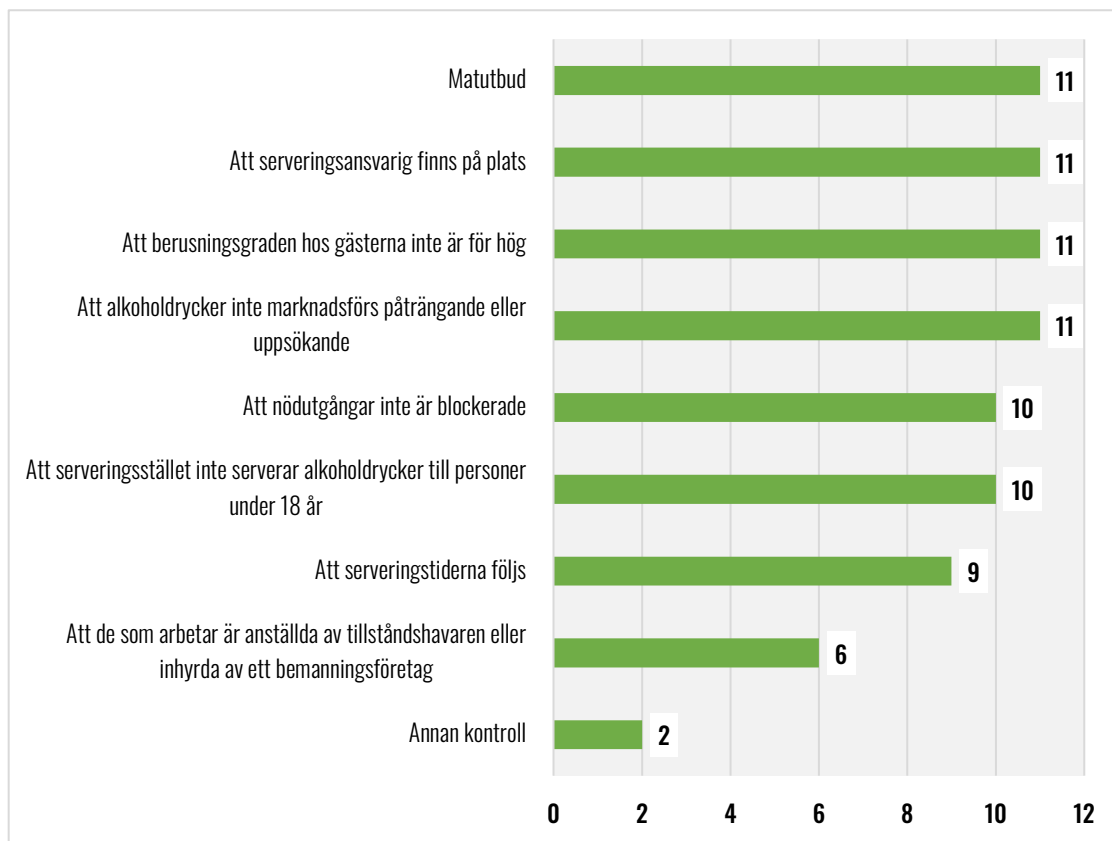
Annat? Ange vad:

- ▶ Information om olägenheter.
- ▶ Ungdomsställen.
- ▶ Ungdomlig publik.
- ▶ T.ex. kan inre tillsyn leda till att man gör yttre tillsyn.
- ▶ Beroende på verksamheten.
- ▶ Tips om oegentligheter.

Kommentar från respondenterna - har inkommit i efterhand via mail

- ▶ Klagomål kan vara ordning och nykterhet. Det vanligaste är klagomål är ekonomi som det kommer in från allmänheten.
- ▶ Jag har inget konkret exempel på klagomål som inträffat under mina fem år på den här tjänsten. Men rent hypotetiskt skulle det kunna handla om trängsel, berusningsnivå eller liknande.
- ▶ Det kan röra sig om klagomål som rör alkohollagen, ex. överservering, servering till minderåriga, avsaknad av tillgång till mat.
- ▶ Klagomål kanske inte är det rätt ordet. Men det kan till exempel röra sig om klagomål/tips från allmänheten om att det förekommer alkoholförsäljning till minderåriga eller andra brister.
- ▶ Det kan röra sig om att anonyma anmälningar kommer in om att krogen t.ex. serverar underåriga, gästerna är för fulla etc. Kommer det in mycket ”synpunkter” på en krog så gör vi extra tillsyn för att se om man missköter sin servering.
- ▶ Det kan vara alla möjliga saker som på något sätt bryter mot alkohollagen. Överservering, marknadsföring som är påträngande, närboendestörningar, övertramp av serveringstider etc. Det kan också vara information från andra myndigheter, exempelvis att polisen har gjort krog tillsyn och det finns saker att påpeka i den
- ▶ Det skulle kunna handla om att vi får indikationer på att det serveras alkohol exempelvis till överberusade personer eller till minderåriga, det skulle kunna vara ett skäl till att vi har tätare tillsyn av just den specifika restaurangen. Det skulle också kunna handla om att vi får indikationer på att restaurangägaren inte tillrätt håller ordningen i sina lokaler på ett tillfredställande sett. Som till exempel att borden är överbelamrade av tomma glas eller flaskor, att det ligger glaskross på golvet, att gäster tillåts gå ut med sin alkohol och att gäster tillåts bråka med varandra eller att det kommer indikationer på att restaurangen har otillåtna rabatter på alkohol.

24. Vilka av följande punkter kontrolleras alltid vid tillsyn?

Enkätfråga 24. (Flervalsfråga med möjlighet att fylla i flera svar.) Alla svarande kommuner angav att de punkter som alltid kontrolleras vid tillsynsbesök är matutbudet, att serveringsansvarig finns på plats, att berusningsgraden hos gästerna inte är för hög samt att alkoholdrycker inte marknadsförs påträngande eller uppsökande. (n=11)

Annat? Ange vad:

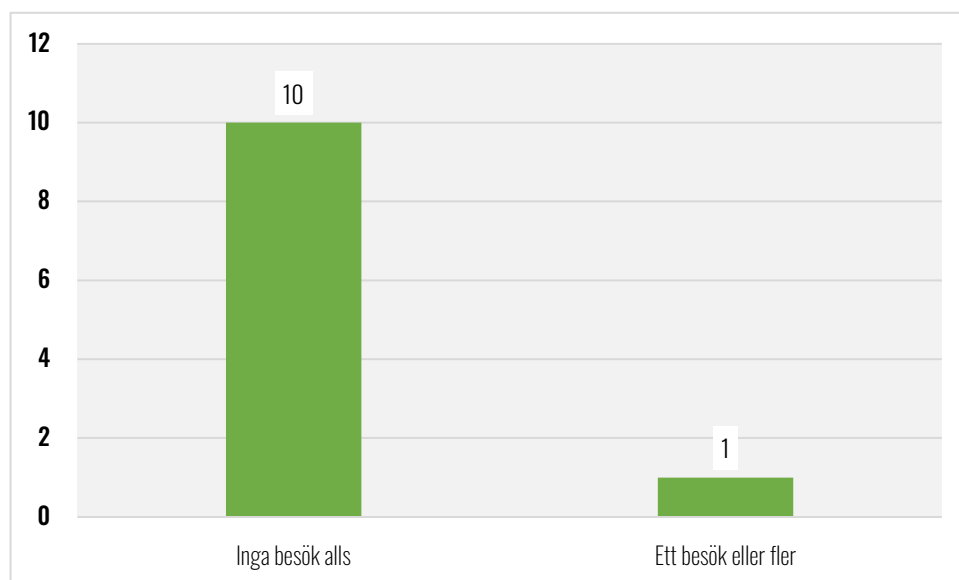
- Till exempel att det finns lättdrycker, personalliggare kontrolleras mm.

25. Hur många procent av tillsynsbesöken görs tillsammans med någon annan myndighet?

Kommun	Procent
Eksjö	0%
Gislaved	Vi försöker göra tillsyn med polisen (och även andra myndigheter) minst en gång om året, men då besöker vi inte alla serveringsställen.
Habo	50%
Jönköping	Svårt att ange i % men 2-3 gånger per halvår är samordnade. Hur många tillsynsbesök som görs under ett år varierar.
Mullsjö	0%
Nässjö	25-50%
Sävsjö	58%
Tranås	10%
Vaggeryd	Svårt att uppskatta endast vid ett tillfälle 2019.
Vetlanda	0%
Värnamo	25%

Enkätfråga 25: (En öppen fråga utan svarsalternativ.) Tre kommuner anger att de inte gör tillsynsbesök tillsammans med någon annan myndighet. (n=11)

26. Hur många tillsynsbesök gällande alkoholserving gjorde kommunen på särskilda boenden under 2019?

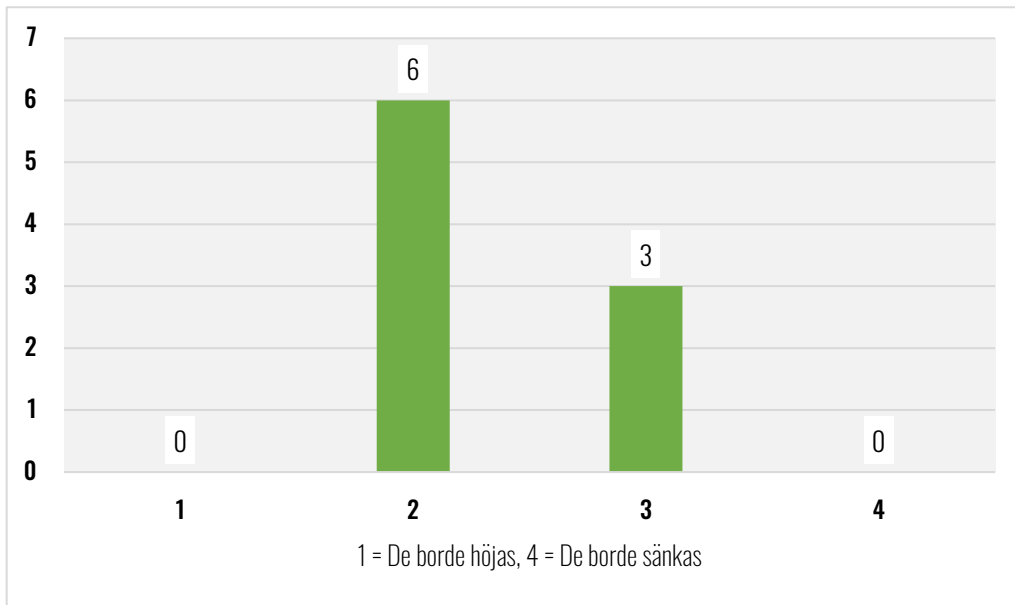

Enkätfråga 26: (En öppen fråga utan svarsalternativ.) 10 kommuner angav att de inte genomförde tillsynsbesök på särskilda boenden under 2019. Jönköpings kommun anger att de gjort 10 tillsynsbesök på särskilda boenden. (n=11)

Kommentar från respondenterna

- ▶ Ingen alkoholserving sker på våra särskilda boenden.

27. Vad anser ni om tillstånds- och tillsynsavgifterna för serveringstillstånd som tas ut i er kommun?

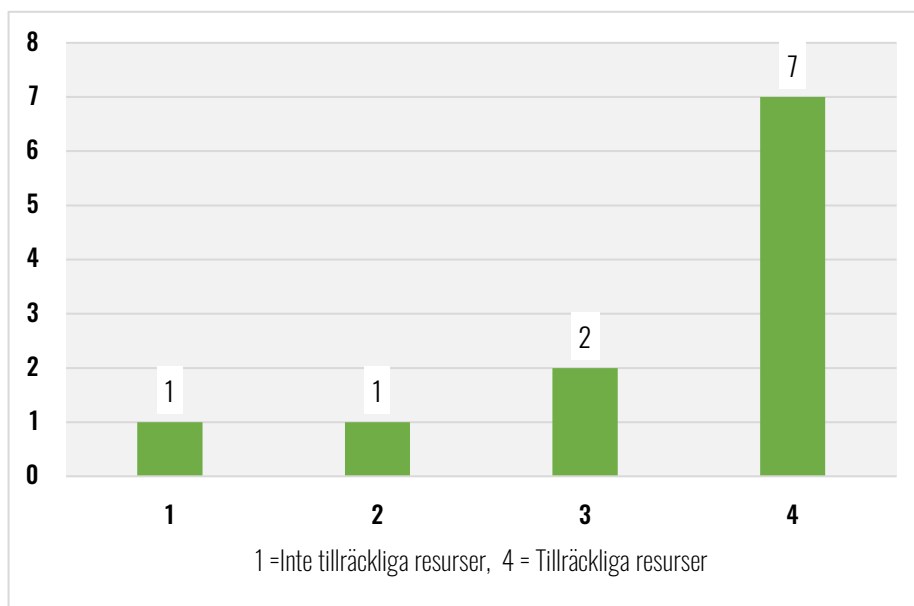

Enkätfråga 27: Svarsalternativ två är det mest frekventa svaret. Två kommuner har inte svarat men lämnat kommentarer istället. (n=9)

Annat, ange vad:

- ▶ Avgifterna reviderades under 2019 och anses rimliga.
- ▶ De ligger bra som de är.
- ▶ Ingen åsikt.
- ▶ Bra!
- ▶ Ingen kommentar.

28. Hur väl anser ni att resurserna, under 2019, var tillräckliga för att utföra ett kvalificerat arbete med serveringstillstånd samt tillsynen av serveringstillstånd?

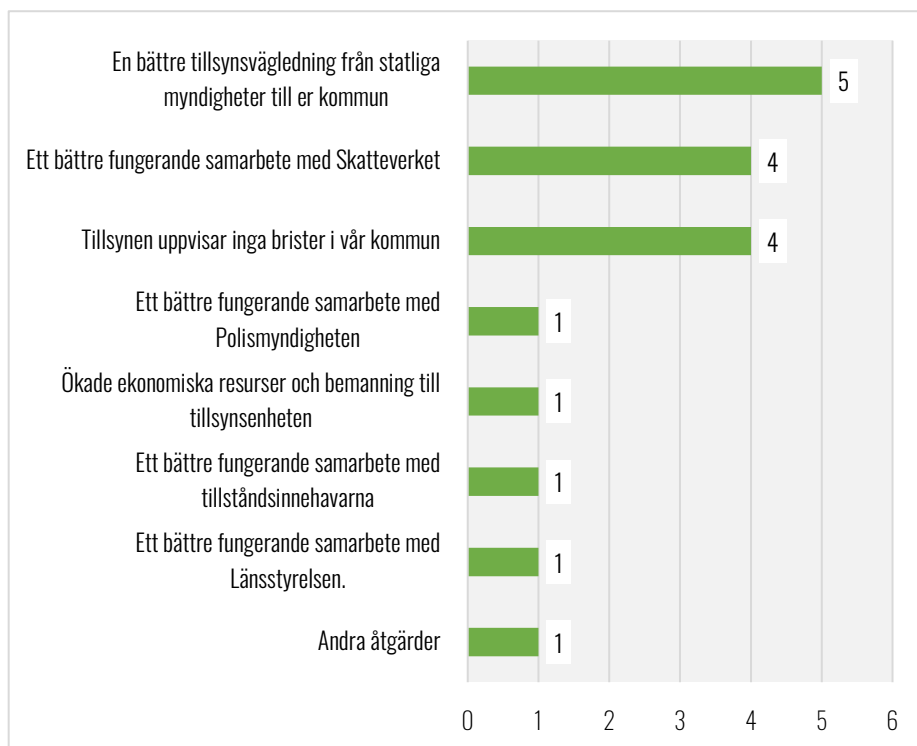

Enkätfråga 28: 4 = Tillräckliga resurser är det mest frekventa svaret, angett av sju kommuner. (n=11)

Kommentarer från respondenterna

- ▶ Nyanställd ensam alkoholhandläggare samt hög belastning gällande tobaksansökningar gjorde att tillsynerna gällande serveringstillstånden fick stå tillbaka.
- ▶ Konsult.

29. Vilka åtgärder skulle kunna göra arbetet med tillsynen bättre och effektivare?

Enkätfråga 29: (Flervalsfråga med möjlighet att fylla i flera svar.) En bättre tillsynsvägledning från statliga myndigheter till er kommun är det mest frekventa svaret, angivet av fem svarande kommuner. Fyra kommuner efterfrågar ett bättre fungerande samarbete med Skatteverket. (n=10)

Andra åtgärder? Ange vilka:

- ▶ Uppdraget om tillsyn har våra fältare, uppgiften har varit något oklar för dem.

Kommentar från respondenterna

- ▶ Folkhälsomyndigheten måste skriva riktlinjer/allmänna råd/vägledning i hur man ska tolka alkohollagen.
- ▶ Tänker egentligen att det ska fungera, men under 2019 var det konsult.

30. Stort tack för ditt deltagande, har du något mer du vill tillägga?

Enkätfråga 30: (En öppen fråga utan svarsalternativ.) Inga svar inkom. (n=0)

Analys & Diskussion

I detta avsnitt jämförs våra resultat, från stycket ovan, med varandra samt med fakta från andra undersökningar. Vi vrider och vänder på den information som förmedlats tidigare i rapporten, gör påståenden om varför datan ser ut som den gör samt ger förslag på förbättringar inom arbetet med tillståndsprövning och tillsyn.

Vem har ansvar för helheten?

Förekomsten av alkohol- och drogpolitiska program i kommunerna varierar samt även kännedom och innehåll i de som finns (enkätfråga 1-3). 7 kommuner anger att ansvar för arbetet med tillståndsprövning och tillsyn över servering av alkoholdrycker ligger hos Socialnämnd eller motsvarande (enkätfråga 4).

Erfarenheter visar att kommuner med uppdaterade program också bedriver ett bredare och mer strukturerat arbete inom det alkohol- och drogpolitiska området. Cecilia Ljung (Alkohol och Narkotika, 2019) menar att en långsiktighet i ANDT-frågan är viktig för att arbetet ska kunna göras av fler och inte stå eller falla med en eldsjäl.

I princip alla kommuner uppger att de i egen regi sköter hantering och utredning av serveringstillstånd samt tillsyn (enkätfråga 9, 17). Detta ser vi som något positivt då man inom den egna kommunen har bättre koll på omständigheter och helheten än någon som kommer utifrån. Dock svarar en kommun att arbetet sköts av en konsult.

I en publikation från Folkhälsomyndigheten (Vägledning för kommunala riktlinjer för alkoholserving, 2020) står att läsa att "Alkohollagen är en skyddslagstiftning för att begränsa de skador som alkohol kan orsaka. En utgångspunkt i den svenska alkoholpolitiken är att skyddet för människors hälsa bör gå före företagsekonomiska och näringspolitiska intressen."

Vår kommentar:

Det är angeläget och av största vikt att alkohol- och drogpolitiskt program följs upp kontinuerligt. Under januari 2021 förväntas en ny ANDT-strategi läggas fram som proposition i riksdagen. Vi ställer oss frågan om den kommer att följas upp med program i länets kommuner?

Enkäten visar att det finns risker med att anlita en konsult. I den kommun där konsult anlitas har inga tillsynsbesök genomförts under året. Det är av mycket stor vikt att den egna kommunen har ett helhetsansvar för arbetet med tillstånd och tillsyn även om det vardagliga arbetet sköts av en annan kommun eller av en konsult. Detta för att alkohol inte är vilken vara som helst och för att värna folkhälsan.

Det är av största vikt att alkohol- och drogpolitiska program följs upp kontinuerligt

Hur får tillståndshavarna mer kompetens?

Vi ser att samtliga kommuner uppger att de erbjuder någon typ av regelbundna utbildningar för tillståndshavare och serveringspersonal (enkätfråga 7). Några uppger att de erbjuder detta 2 gånger per år. I CAN:s Drogvaneundersökning av skolelever (2019) framgår dock att andelen elever som serverats alkohol på restaurang eller liknande i Sverige före sin 18-årsdag uppgår till 21%.

Kravet på att klara kunskapsprovet gällande alkohollagen (8 kap 12 §) ser vi också som något positivt (enkätfråga 11). Med detta som grundkrav säkerställer man att ansvariga vet vad lagen innebär.

Det har framkommit i svaren att det som primärt föranleder fler tillsynskontroller är klagomål eller ställen med mer ungdomlig publik (enkätfråga 23).

Samtliga kommuner uppger enligt enkätfråga 24 att de vid tillsynskontrollerna bl.a kontrollerar:

- ▶ Att serveringsansvarig finns på plats
- ▶ Att berusningsgraden hos gästerna inte är för hög
- ▶ Att alkoholdrycker inte marknadsförs påträngande eller uppsökande

Vår kommentar:

Att kommunerna erbjuder utbildning i ansvarsfull alkoholservering eller liknande är mycket positivt. Utbildningarna bidrar till att tillståndshavare och serveringspersonal har goda kunskaper inom sitt område och vet vad som förväntas av dem. Någon kommun uppger också att de har narkotikautbildning vart annat år. Narkotikautbildningarna borde kunna utvecklas och ingå som en återkommande del i framtida utbildningar.

Att inte alla kommuner uppger att de vid varje tillsynsbesök kontrollerar servering av minderåriga är också oroväckande. Det är bra att kommunerna kontrollerar berusningsgraden, marknadsföring samt att serveringsansvarig finns på plats då dessa är viktiga grundbultar i tillsynsarbetet men vi hade också hoppats på att kontrollen av servering till minderåriga uppgivits av samtliga kommuner.

CAN:s drogvaneundersökning visar generellt i Sverige men vi har ingen anledning att tro att andelen som serverats alkohol på restaurang skulle vara mindre i Jönköpings län, varför vi menar att arbetet med utbildning av serveringspersonal behöver utvecklas ännu mer.

Hur hög ska tillgängligheten vara?

Det som har visat sig ge mest effekt och kostnadseffektivitet för att minska skadeverkningar av alkohol är generella åtgärder såsom skatter och begränsningar av tillgängligheten (Forte, 2013).

I enkätsvaren framkommer att flera kommuner inte har några serveringstider som är senare än 01:00 vilket ligger i linje med den standardtid vilken anges i alkohollagen. Den senaste tiden är 02:00, angett av sex kommuner. Ingen kommun har heller angett att de har några tillstånd som har tidigare starttid än 11.00. En kommun har inskrivet i några tillstånd att de har en senare sluttid vid vissa större helger såsom juldagen, valborg, påsk och pingst.

Centralförbundet för alkohol- och narkotika, CAN, gav 2018 ut en rapport som visade att småkommuner (färre än 10 000 invånare) har sämre utveckling vad gäller konsumtion och skador av alkohol, narkotika och tobak, i jämförelse med övriga kommuner (Leifman, H. m.fl, 2018). I rapporten står att läsa:

“Alkoholskadorna har generellt också en mer negativ utveckling i småkommuner som idag har fler alkoholrelaterade dödsfall och vårdade på sjukhus för alkoholskador än övriga kommuner satt i relation till befolkningsstorlek. Även alkoholrelaterade trafikolyckor är högre i småkommuner.” (Leifman, H., Nilsson, T., Ramstedt, M. & Thern, E., 2018, s.3)

När det kommer till antal tillstånd per 10 000 invånare ser vi att en av småkommunerna går över medelvärdet på 13,1 tillstånd. Utöver det sticker Eksjö kommun ut som den kommun med flest tillstånd per 10 000 invånare (Indikatorlabbet, 2020).

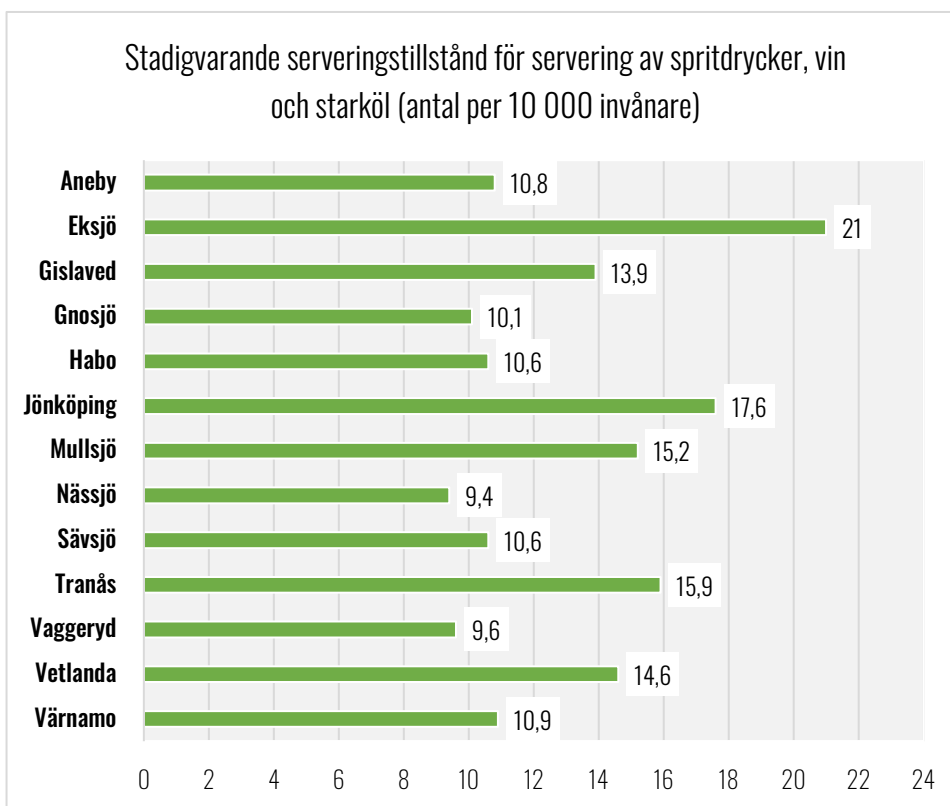

Bild 1: Fyra kommuner har över 15 serveringstillstånd per 10 000 invånare. Medelvärdet ligger på 13,1 (Indikatorlabbet, 2020).

Vår kommentar:

Ju tillgängligare alkohol är, desto mer konsumeras och skadorna ökar på både individ- och samhällsnivå.

Att högtider ska vara en anledning att ha förlängda serveringstider tycker vi är anmärkningsvärt då vi anser att högtider inte ska vara en anledning till ökad tillgänglighet.

När det kommer till antalet serveringstillstånd föreslår vi extra återhållsamhet kring beviljandet av serveringstillstånd i mindre kommuner.

Ju tillgängligare alkohol är, desto mer konsumeras och skadorna ökar på både individ- och samhällsnivå.

Bristande inre och yttre tillsyn?

I enkäten framkommer att varje tillståndshavare ska få minst ett tillsynsbesök varje år (enkätfråga 22) men trots det är det bara fem av tio svarande kommuner som anger att de besökt varje tillståndshavare en gång per år (enkätfråga 10, 18). Babor (2004) skriver att tillsyn är avgörande för kvaliteten när det gäller att inte servera berusade kunder samt att serveringsregler och ansvarsförhållanden följs.

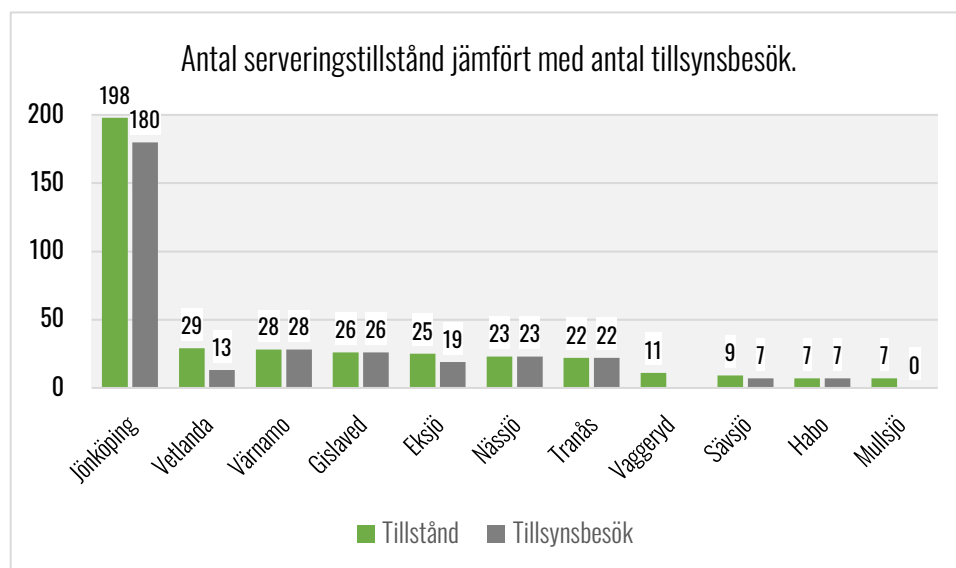

Bild 2: Grafen är en sammanslagning av enkätfråga 10 och 18. Hälften av kommunerna har besökt alla tillståndshavare. Vaggeryds kommun har inte svarat på frågan angående antal tillsynsbesök som gjorts under 2019.

Flertalet kommuner uppger att de gjort regelrätt inre tillsyn i samband med tillsynsbesök. Arbetet avseende inre tillsyn är viktigt utifrån bl.a arbetet med att komma åt pengatvätt, svart arbetskraft och kriminalitet.

Endast en kommun uppger att de genomfört tillsyn på särskilda boenden (enkätfråga 26). Enligt Alkohollagen (8 kap §1b) krävs inget serveringstillstånd för att särskilda boenden ska få servera alkohol till de boende samt deras besökare. I skriften Alkoholservice på särskilda boenden (Folkhälsomyndigheten 2014) framgår att kommunen är tillsynsmyndighet över alkoholservice på särskilda boenden.

I rapporten Alkohol & Äldre står att läsa:

“Alkoholkonsumtion kan öka risken för sjukdomar och olyckor i alla åldrar, men riskerna ökar ännu mer för de äldre. I allmänhet dricker äldre mindre alkohol än yngre personer. Det gör att man felaktigt kan tro att alkohol är mindre riskfyllt för äldre. Men i själva verket medför den ökade risken för sjukdom i allmänhet tillsammans med den större känsligheten för alkohol att riskerna för alkoholrelaterade skador hos äldre ökar” (Andreasson, S., Chikritzhs, T., Dangardt, F., Holder, H., Naimi, T., Stockwell, T. 2019)

Vår kommentar

När tillsynen uteblir är det svårt att garantera att alkoholservicingen sköts enligt alkohollagens krav. Det är anmärkningsvärt att 50% av de svarande kommunerna inte når upp till sitt eget mål att besöka varje tillståndshavare en gång. Dessutom anser vi att ett tillsynsbesök per år är för lågt.

Vi vet att den äldre kroppen är mer känslig för alkohol samt att de ofta tar olika mediciner som ej bör kombineras med alkohol. Vi anser därmed att servering av alkohol på äldreboenden är något som bör ske med största försiktighet. Att inte prioritera tillsyn på boenden med en målgrupp som löper större risk för alkoholrelaterade skador tycker vi är undermåligt. Vi rekommenderar därför att kommunerna utvecklar sitt tillsynsarbete på särskilda boenden.

Vem betalar för verksamheten?

I vår enkät framgår att det är relativt stor spännvidd kommunerna emellan gällande nivån på avgifter för att ansöka om serveringstillstånd. Allt ifrån 6 045 kronor till 11 000 kronor med ett medelvärde på 8 585 kronor (enkätfråga 16).

Det är fyra kommuner som anger att öppettider efter kl. 01.00 föranleder tätare tillsynskontroller (enkätfråga 23). Dock är det bara två av dessa som tar ut en högre avgift för de med sena öppettider (enkätfråga 21).

Sju av elva kommuner uppger att de har tillräckliga resurser för att kunna utföra ett kvalificerat arbete med serveringstillstånd och tillsyn. Två kommuner menar dock att de inte har tillräckliga resurser (enkätfråga 28).

Nästan hälften av kommunerna uppger att arbetet med tillsynen kunde bli bättre och effektivare med följande åtgärder: En bättre tillsynsvägledning från statliga myndigheter samt ett bättre fungerande samarbete med Skatteverket (enkätfråga 29).

Vår kommentar:

Det är svårt att inte förvånas över skillnaden i avgiften för att ansöka om stadigvarande alkoholtillstånd mellan kommunerna. Det borde rimligtvis vara samma arbete som ska göras, samma remisser som ska skickas och samma saker som ska utredas oavsett i vilken kommun tillståndet söks. En möjlig anledning till den stora skillnaden kan ligga i hur mycket av arbetet som finansieras av skattemedel (enkätfråga 6). Dock är det svårt att hitta ett entydigt svar i vår enkät då kommuner som självfinansierar sitt arbete inte enbart har de högsta avgifterna.

Serveringstillstånd med sen serveringstid borde vara synonymt med fler tillsynsbesök. Vilket i sig också bör leda till en högre tillsynsavgift. Detta resonemang bygger på idén om att verksamheten är självfinansierad, vilket vi förespråkar.

Det finns stora möjligheter för kommunerna att låta arbetet med tillståndsprövning och tillsyn av serveringstillstånd att vara självfinansierat. Alkohollagen (8 kap, 10§) ger mandat till kommunen att ta ut avgift både för tillståndsprövning och tillsyn. I kommunallagens andra kapitel går det att läsa om likställighetsprincipen som innebär att alla ska behandlas lika. En grupp ska inte gynnas framför en annan grupp. Därmed finns det skäl att inte använda skattepengar till att bekosta tillståndsprövning och tillsyn. Avgifterna avser näringsverksamheter som borde kunna bära sina egna kostnader, så att skatteintäkter kan nyttjas till andra delar inom kommunens verksamheter.

Vi ser i vår enkät att det finns utrymme att öka avgifterna för tillståndsprövning och tillsyn. Kostnaderna för alkoholkonsumtionen i Sverige 2017 har beräknats till 103 miljarder kronor (Ramboll, 2019). Självfinansierad verksamhet gör att kostnaden betalas av användarna. Det frigör skattemedel som kan användas för att hjälpa de som dagligen hanterar alkoholens baksidor, såväl vård och polis, som barn och andra anhöriga.

En kommentar på enkätfråga 5 handlade om att tobaken tagit mycket tid. Vi har en oro att tillståndshandläggare fått mycket nytt ansvar över tobak utan att för den delen fått mer resurser eller kollegor. Detta innebär i praktiken att man indirekt minskar resurserna som kan användas till tillståndsprövning och tillsyn av alkoholservering. Arbetet med tobak och tillsyn av densamma är mycket viktigt för folkhälsan men även den verksamheten ska bära sina egna kostnader och inte belasta arbetet med serveringstillstånd.

Med mer resurser till arbetet med tillståndsprövning och tillsyn av serveringstillstånd finns det goda möjligheter att göra omfattande utredningar innan tillstånd beviljas. Med mer resurser till tillsyn kan både det förebyggande arbetet öka och besöken på serveringsställen kan ske oftare. Detta i sig kan bidra till att alkohollagen i högre utsträckning kommer följas. På så vis skyddas både folkhälsan, konsumenter och anhöriga från alkoholens baksidor.

Slutsatser

Några resultat som är värda att noteras

- ▶ Hälften av kommunerna lever inte upp till sitt eget mål att göra tillsynsbesök hos varje tillståndshavare minst en gång om året.
- ▶ Alla kommuner anger att de regelbundet erbjuder tillståndshavare utbildning i Ansvarsfull alkoholservice.
- ▶ Fem kommuner uppger att arbetet med tillsyn kan bli bättre och effektivare med bättre tillsynsvägledning från statliga myndigheter.
- ▶ Majoriteten av kommunerna uppger att de inte tar ut någon högre tillsynsavgift för de tillståndshavare med senare serveringstillstånd.

Våra slutsatser

- ▶ Kommunerna har helhetsansvar. Kommunen måste själva känna ansvar för och ta helhetsansvar för arbetet med serveringstillstånd.
- ▶ Alkohollagen måste komma först. Folkhälsan ska gå före näringslivspolitiska intressen.
- ▶ Mer utbildning. Trots att alla kommuner regelbundet erbjuder tillståndshavare utbildning i ansvarsfull alkoholpolitik har unga under 18 år serverats alkohol på restaurang.
- ▶ Mer tillsyn. Tillsynsbesöken behöver bli fler hos tillståndshavarna, den inre tillsynen bör ökas och tillsyn på särskilda boenden ska genomföras.
- ▶ Minska tillgängligheten. Öppettider utöver normaltiden 11.00-01.00 bör ske restriktivt och antal tillstånd bör hållas nere. Detta eftersom att ökad tillgänglighet till alkohol leder till ökad konsumtion och därmed ökade skador. Småkommuner bör vara särskilt aktsamma och inte låta näringslivspolitiska intressen gå före folkhälsan.
- ▶ Låt verksamheten vara självfinansierad. Alkoholen kostar samhället enorma summor, därför ska arbetet med tillståndsprövning och tillsyn vara självfinansierat av avgifter, så skattemedel kan användas för att hantera de skador alkoholen skapar på såväl samhället som individer.
- ▶ Mer resurser. Låt arbetet med tillståndsprövning och tillsyn få mer resurser för att öka utbildning av serveringspersonal och öka antalet tillsynsbesök så att skador orsakade av alkoholservice kan minskas i största möjliga mån.

Referenser

Alkohol och Narkotika (2019). ANDT-strategin ledstjärna i kommunerna, <https://www.alkoholochnarkotika.se/alkohol/andt-strategin-ledstjarna-i-kommunerna/>

Alkohollagen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/alkohollag-20101622_sfs-2010-1622

Andreasson S, Chikritzhs T, Dangardt F, Holder H, Naimi T, Stockwell T (2019) Alkoholen och samhället (2019). Alkohol och äldre, Svenska Läkaresällskapet, Svensk sjuksköterskeförening, CERA & IOGT-NTO. https://www.sls.se/globalassets/sls/dokument/alkohol-och-aldre_alkoholen-och-samhallet-2019_rapport_sv.pdf

Babor, T. (2004). Alkohol: ingen vanlig handelsvara. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut

Drogutvecklingen i Sverige 2019: med fokus på narkotika. (2019). Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. <https://www.can.se/app/uploads/2020/01/can-rapport-180-drogutvecklingen-i-sverige-2019.pdf>

Englund, Anna (red.) (2019). Skolevers drogvanor 2019. Tabellbilaga 26. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. <https://www.can.se/publikationer/skolevers-drogvanor-2019/>

Folkhälsomyndigheten (2014). Alkoholserving på särskilda boenden. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/3ec59cf5ad2947249ee85cf39f18830b/alkoholserving-sarskilda-boenden-14004.pdf>

Folkhälsomyndigheten (2019). Antal stadigvarande tillstånd. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/5155a35c788a45e7b9bf05448378b578/antal-stadigvarande-serveringstillstand-1992-2019.pdf>

Folkhälsomyndigheten, Mål och insatsområden. (2020). <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/vad-vi-gor-inom-andts/om-andt-strategin/>

Folkhälsomyndigheten (2020). Vägledning för kommunala riktlinjer för alkoholserving. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/v/vagledning-for-kommunala-riktlinjer-for-alkoholserving/?pub=72865>

Forté (2013). Forskning i korthet #1, Alkohol. <https://forte.se/app/uploads/2014/11/forskning-i-korthet-alkohol.pdf>

Guttormsson, Ulf (2019). Befolkningens självrapporterade alkoholvanor 2004–2018. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. <https://www.can.se/publikationer/befolkningens-sjalvrapporterade-alkoholvanor-2004-2018/>

Hasselgren, S. (2012). <https://www.can.se/tidskriften-aon-old/alkoholskador-ovantat-stabila/totalkonsumtionsmodellen/>

Kaskas, R. (2017). MINSKA SKADORNA – NIO INLÄGG OM SVENSK ALKOHOLPOLITIK, Alkoholpolitiskt forum. https://alkoholpolitisktforum.files.wordpress.com/2017/07/af-skrift_red_170619_lowres.pdf

Leifman, H., Nilsson, T., Ramstedt, M. & Thern, E. (2018). Småkommuners ANT-situation och förebyggande arbete, Rapport 179. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN. <https://www.can.se/app/uploads/2020/01/can-rapport-179-smakommuners-ant-situation-och-forebyggande-arbete.pdf>

Länsrapporten. (2019). Regionalt och lokalt ANDT-förebyggande arbete. Folkhälsomyndigheten. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/lansrapporten/>

Ramboll (2019). Alkoholens samhällsekonomiska konsekvenser: en beskrivande samhällsekonomisk studie. Ramboll Management Consulting AB. <https://www.omsystembolaget.se/globalassets/pdf/ramboll---sammanfattning---alkoholens-samhallskonsekvenser---2019.pdf>

SKD (2017). <https://www.skd.se/2017/10/28/brister-i-alkoholtillsynen/>

SVT (2017). Kommun kritiserar av länsstyrelsen för bristande alkoholtillsyn. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/kommun-kritiserar-av-lansstyrelsen-for-bristande-alkoholtillsyn>

Bilagor

Bilaga 1- Informationsbrev till enkät

Till 2020-03-31

Kommunens ansvariga för
tillståndsprovning och tillsyn av serveringstillstånd

Hej

Framför dig har du en enkät om tillståndsprovning och tillsyn för stadigvarande serveringstillstånd. Vi skulle bli oerhört glada om er kommun har möjlighet att svara på denna enkät senast den 31 maj 2020.

Enkäten går att svara på två sätt,

- ▶ det ena via följande länk: <https://forms.gle/KsKxTWF2z2jVi9Fd8>. Observera att enkätens alla 30 frågor måste fyllas i vid samma tillfälle.
- ▶ det andra genom att fylla i svaren på papper och posta in till oss.

I slutet av 2019 beviljades fortsatt projektbidrag till Sveriges Landsråd för alkohol- och narkotikafrågor (SLAN) från Stiftelsen ansvar för framtiden (SAFF). Under 2019 genomfördes projektet i Västra Götalands län och har nu spridits vidare till andra län. Projektet har som utgångspunkt ett samhälle där tillståndsprovning och tillsyn av serveringstillstånd bidrar till en konsumtion av alkohol som inte skadar individ eller samhälle. Folkhälsan skyddas bäst genom att tillgängligheten till alkohol är begränsad. Under de senaste 25 åren har en dubblering av antalet serveringstillstånd skett. Det är därför viktigt att arbetet med tillståndsprovning och tillsynen fungerar väl, för att värna folkhälsan trots ökad tillgänglighet.

Enkäten, som riktar sig till kommunerna i Jönköpings län, inkluderar frågor om tillståndsprovning och tillsyn av stadigvarande serveringstillstånd. Frågorna kompletterar de som ställs i Länsrapporten. Svaren kommer sammanställas och diskuteras i en rapport som utkommer i slutet av 2020. Till hösten erbjuds du som svarat på enkäten återkoppling på två sätt. En sammanställning av resultatet samt inbjudan till en träff där vi presenterar och diskuterar resultatet.

För att få ytterligare kunskap om hur arbetet sker i kommunerna blir vi mycket glada om ni har möjlighet att skicka följande dokument:

- ▶ Alkohol- och drogpolicy
- ▶ Riktlinjer för tillsyn vid alkoholservering
- ▶ Tillsynsplan
- ▶ Tillsynsavgifter 2019

Skicka dokumenten till jlnjonkoping@gmail.com, eller till Jönköpings Länsnykterhetsförbund, Barnarpsgatan 39g, 553 33 Jönköping.

Har du några frågor är du varmt välkommen att kontakta Paulina Sjöberg, projektledare: 070-404 41 73, jlnjonkoping@gmail.com

Med vänliga hälsningar

Projektgruppen, för projektet Effektiv och ansvarsfull alkoholpolitik

Bilaga 2- Enkät Tillstånd och tillsyn för stadigvarande serveringstillstånd

Frågorna berör, där inget annat anges, stadigvarande serveringstillstånd.

Vid hänvisningar till lagtexter refereras dessa till alkohollagen

E-postadress

Enkäten besvarad av

Befattning

Kommun

Stadigvarande serveringstillstånd

1. Har er kommun ett alkohol- och drogpolitiskt program?

Ja

Nej

Kommentar

2. Vilken nämnd eller motsvarande tar beslut om detta program?

Markera ett val

Kommunfullmäktige

Kommunstyrelsen

Socialnämnd eller motsvarande

Miljönämnd eller motsvarande

Annan, ange vilken: _____

3. Hur ofta följer er kommun upp ert alkohol- och drogpolitiska program?

Markera ett val

En gång varje år

Vartannat år

En gång per mandatperiod

Annat intervall

Ingen uppföljning görs

Det finns inget alkohol- och drogpolitiskt program

Kommentar

4. Vilken nämnd, eller motsvarande, hade ansvaret för arbetet med tillståndsprövning och tillsyn över servering av alkoholdrycker i er kommun under 2019?

Markera ett val

Kommunstyrelsen

Socialnämnd eller motsvarande

Miljönämnd eller motsvarande

Annan nämnd, uppge vilken: _____

Kommentar

5. Hur mycket arbetstid använde kommunen för tillståndsprovning och tillsyn över servering under 2019? Uppge arbetstiden som procent av en heltidstjänst under ett år. Till exempel motsvarar en halvtid under ett år 50 %, två heltider under ett år är 200 %. En halvtid under bara ett halvår blir 25 % på ett helt år.

Procent av en heltid under ett år: _____ %

Kommentar

6. Hur finansieras arbetet med tillståndsprovning och tillsyn av stadigvarande serveringstillstånd ?

Markera ett val

Självfinansieras med tillstånds- och tillsynsavgifter

Finansieras av tillstånds- och tillsynsavgifter samt skattemedel

Om det finansieras av både skattemedel och avgifter (för tillstånd och tillsyn),

Ange hur många procent som självfinansieras av avgifter: _____

7. Erbjuder er kommun regelbundet tillståndshavare och serveringspersonal utbildning i Ansvarsfull alkoholserving eller liknande?

Ja

Nej

Kommentar

8. Hur ofta erbjuds dessa utbildningar?

10 ggr per år

5 ggr per år

2 ggr per år

1 gång per år

Vartannat år

Mer sällan än vartannat år

Kommentar

Tillståndsprovning för stadigvarande serveringstillstånd

9. Vilken kommun sköter hantering och utredning av serveringstillstånd för er kommun?

Ange kommun eller markera det sköts i egen regi

Det sköts i egen regi

Det sköts av: (ange kommun) _____

10. Ange antal stadigvarande serveringstillstånd i kommunen per 2019-12-31.

Svar: _____

11. Kräver er kommun att sökande, av alla typer av serveringstillstånd, klarar av kunskapsprovet om alkohollagen? (8 kap 12§)

Ja

Nej

Om nej, i vilka fall gäller det?: _____

12. Vilka remissinstanser används för beredning vid tillståndsprövning? (Kap 9, 8 §)

Om aktuellt, ange fler alternativ

Polismyndigheten (Obligatorisk)

Skatteverket

Kronofogdemyndigheten

Miljö- och hälsoskydds nämnden

Räddningstjänsten

Bygglovsnämnden/Samhällsbyggnadsförvaltningen

Annan instans, ange vilken: _____

13. Vad är den senaste serveringstiden i er kommun?

Enligt alkohollagen (kap 8, 9§) får servering börja kl.11:00 och ska vara avslutad kl. 01:00 om inte kommunen beslutar om annan sluttid.

Tidigare än 01:00

01:00

02:00

03:00

04:00

05:00

Senare än 05:00

14. Hur många serveringstillstånd i er kommun tillät en senare sluttid än kl. 01.00 per den 31 december 2019?

Svar: _____

Kommentar

15. Hur många serveringstillstånd i er kommun tillät en tidigare starttid än kl. 11.00 per den 31 december 2019?

Svar: _____

Kommentar

16. Vad var avgiften för att ansöka om stadigvarande alkoholtillstånd i er kommun 2019?

Svar: _____

Kommentar

Tillsyn av stadigvarande serveringstillstånd

17. Vilken kommun sköter hantering gällande tillsyn för er kommun?

Det sköts i egen regi

Det sköts av (ange kommun): _____

Kommentar

18. Hur många serveringsställen med stadigvarande tillstånd fick tillsynsbesök under 2019?

Här avses tillsynsbesök på stadigvarande tillstånd till allmänheten och till slutna sällskap. Ett serveringsställe kan besökas mer än en gång. Om något serveringsställe besökts mer än en gång ska det bara uppges en gång.

Svar: _____

19. Genomförde kommunen någon inre tillsyn över stadigvarande tillstånd till allmänheten och till slutna sällskap under 2019?

Med inre tillsyn avses här kontroll om de förutsättningar som gällde vid tillståndsprövningen fortfarande finns och att tillståndshavaren sköter sina skyldigheter när det gäller skatter och avgifter. Det kan t.ex. innebära remiss till Polismyndigheten och Skatteverket.

Svar: _____

20. Hur ser strukturen ut, på er kommuns tillsynsavgifter av serveringstillstånd?

Markera ett val

Fast tillsynsavgift

Rörlig avgift baserad på omsättning

Både fast och rörlig avgift

Tiintaxa

Annan avgiftsstruktur, ange vilken: _____

21. Tar er kommun ut en extra avgift för serveringstillstånd med sen serveringstid?

Ja

Nej

Kommentar

22. Hur ofta sker tillsyn på respektive serveringsställe?

Om aktuellt, ange fler alternativ

En gång per månad

En gång per kvartal

En gång per halvår

En gång om året

Vartannat år

Vid behov

Kommentar

23. Vad föranleder tātare tillsynskontroller?

Om aktuellt, ange fler alternativ

Hög omsättning

Öppettider efter kl. 01:00

Klagomål

Det genomförs inte tātare tillsyn

Annat, ange vad: _____

24. Vilka av följande punkter kontrolleras alltid vid tillsyn?

Om aktuellt, ange fler alternativ

Att alkoholdrycker inte marknadsförs påträngande eller uppsökande

Att serveringsstället inte serverar alkoholdrycker till personer under 18 år

Att berusningsgraden hos gästerna inte är för hög

Att serveringsansvarig finns på plats

Att serveringstiderna följs

Att nödutgångar inte är blockerade

Att de som arbetar är anställda av tillståndshavaren eller inhyrd av ett bemanningsföretag

Matutbud

Annan kontroll, ange vilken: _____

25. Hur många procent av tillsynsbesöken görs tillsammans med någon annan myndighet?

Svar: _____

26. Hur många tillsynsbesök gällande alkoholservice, gjorde kommunen på särskilda boenden under 2019?

Enligt Folkhälsomyndigheten är kommunen tillsynsmyndighet över alkoholservice på särskilda boenden.

Svar: _____

Kommentar

27. Vad anser ni om tillstånds- och tillsynsavgifterna för serveringstillstånd som tas ut i er kommun?

1= De borde höjas 4= De borde sänkas

1 2 3 4

Kommentar

28. Hur väl anser ni att resurserna, under 2019, var tillräckliga för att utföra ett kvalificerat arbete med serveringstillstånd samt tillsynen av serveringstillstånd?

1= De borde höjas 4= De borde sänkas

1 2 3 4

Kommentar

29. Vilka åtgärder skulle kunna göra arbetet med tillsynen bättre och effektivare?

Om aktuellt, ange fler alternativ

Ett bättre fungerande samarbete med berörda kommunalpolitiker (tydligare politisk styrning)

Ett bättre fungerande samarbete med Polismyndigheten

Ett bättre fungerande samarbete med Länsstyrelsen

Ett bättre fungerande samarbete med Räddningstjänsten

Ett bättre fungerande samarbete med Skatteverket

Ökade ekonomiska resurser och bemanning till tillsynsenheten

Ett bättre fungerande samarbete med tillståndsinnehavarna

En bättre tillsynsvägledning från statliga myndigheter till er kommun

Andra åtgärder, ange vilka: _____

Tillsynen uppvisar inga brister i vår kommun

Kommentar

30. Stort tack för ditt deltagande, har du något mer du vill tillägga?

